

OPAS
SIRKUKSEN
HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN
TUTKIMUKSEEN

Toim. Katri Kekäläinen, Sofia-Charlotta Kakko, Vaikuttava sirkus -hanke

Kirjoittajat:

Riitta Kinnunen & Jukka Lidman, Sosiaalikehitys Oy

Sofia-Charlotta Kakko, Vaikuttava sirkus -hanke

Arsi Veikkolainen, Kolmas Lähde

Kannen kuvat: Mia Bergius, Katja Pikkarainen, Antti Yrjönen, Riitta Yrjönen

Kansi ja taitto: Antti Yrjönen

Paino: Tammerprint Oy 2013

ISBN 978-951-44-9322-5 (nid.)

ISBN 978-951-44-9323-2 (pdf)

OPAS

SIRKUKSEN

HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN

TUTKIMUKSEEN

SISÄLLYSLUETTELO

Vaikutusten tutkimisen taustoja – Sofia-Charlotta Kakko	3
Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen – Riitta Kinnunen & Jukka Lidman, Sosiaalikehitys Oy	
1. Johdanto	5
2. Vaikutustutkimuksen tarkoitus	6
3. Vaikutustutkimuksen toteutuksen vaiheet	8
4. Vaikutustutkimuksen toteuttaminen	11
4.1. Hyvinvointivaikutusten teemojen jäsentäminen	11
4.2. Tutkimusluvut	13
4.3. Tiedonhankintamenetelmät	15
Kyselyiden toteuttaminen	17
Haastatteluiden toteuttaminen	22
4.4. Analysointi ja raportointi	29
Kyselyn analysointi ja raportointi	29
Haastattelun analysointi ja raportointi	34
Kyselyjen ja haastattelujen yhteen kokoaminen	38
5. Miten vaikutustutkimuksessa pääsee alkuun?	39
Liite 1: Fiilismittari	40
Liite 2: Kyselylomakkeet	42
Liite 3: Haastattelurungot	57
Liite 4: Kyselyaineiston käsittely taulukko-ohjelmassa	68
Liite 5: Tutkimuslupahakemuksia	70
Kolmas lähde ja vaikuttavuuden arviointi – Arsi Veikkolainen	74

VAIKUTUSTEN TUTKIMISEN TAUSTOJA

Sirkus tekee hyvää. Jokainen sirkusta opettanut ja sosiaalisen sirkuksen parissa työtä tehnyt henkilö on todennäköisesti valmis allekirjoittamaan tämän yksinkertaisen väittämän. Sirkuksen hyvinvointivaikutukset näyttäytyvät toiminnassa mukana oleville useissa yksittäisissä hetkissä: osallistujien kohonneessa mielialassa, tarkkaavaisuudessa, naurussa, heittäytymisessä ja esiintymisrohkeudessa. Kun tulee aika hakea toiminnalle uutta rahoitusta sirkustoimijat painivat kuitenkin saman ongelman edessä; miten tämän kaiken riemun ja onnistumisen ilon saa siirrettyä paperille niin, että sillä vakuutetaan rahoittajia?

Vaikuttava sirkus -hanke (2011–2014) lähti etsimään ratkaisua tähän kysymykseen kuuden osatoteuttajasirkuksen ja yhden hyvinvointipalveluiden tutkimiseen erikoistuneen yrityksen voimin. Hankkeessa toteutettiin sirkusopetusta viiden kuntakumppanin ja alueella ja myytiin sirkuksen hyvinvointipalveluita Lapin kunnissa. Sirkustoiminnan vaikutusten tutkimista kokeiltiin toiminnan aikana eri menetelmillä ja kohdeyleisöillä. Sorin Sirkus Tampereella, SirkusUnioni Turussa, Sirkus Magenta Vantaalla, Oulun Tähtisirkus Oulussa, Kulttuurikeskus Pii Poo Lempäälässä ja Monitaideyhdistys Piste Lapin alueella ovat olleet toiminnan kehittämisessä vahvasti mukana, ja heidän tekemänsä tärkeän työn tuloksia pääsee lukemaan julkaisussa *”Siellä on suupielet korvissa” – Hyvinvointivaikutuksia sosiaalisesta sirkuksesta.*

Sirkustoiminnan, kuten minkä tahansa muunkin kulttuuritoiminnan, vaikutusten tutkiminen ei ole välttämättä niin raskasta ja pelottavaa kuin monesta saattaa tuntua. On tärkeää tehdä hyvä suunnitelma, ja toteuttaa se järjestelmällisesti, jolloin kuka tahansa pystyy siihen. Tämä julkaisu tarjoaa hyvän lähtökohdan siihen, miten toiminnan vaikutuksia voi tutkia itse.

Julkaisun lopussa kerrotaan myös toisesta lähestymistavasta vaikuttavuuden tutkimiseen asiantuntija-artikkelin muodossa.

Toivotamme lukijoille antoisia hetkiä vaikutusten todentamisen parissa!

Vaikuttavan sirkuksen hankehallinto, Tutkivan teatterityön keskus

Sofia-Charlotta Kakko
Piia Karkkola
Katri Kekäläinen
Noora Honkanen

OPAS
SIRKUKSEN
HYVINVOINTIVAIKUTUSTEN
TUTKIMUKSEEN

Riitta Kinnunen

Jukka Lidman

Sosiaalikehitys Oy

1. JOHDANTO

Sosiaalinen sirkus koetaan yleisesti mukavaksi ja antoisaksi. Katse keskittyy, keho löytää tasapainon ja kädet ottavat jonglööripallot haltuunsa. Jalka taipuu, tulee lämmin, pyramidissa kannattemme toisiamme. Sirkuskurssi huipentuu loppuesitykseen, jossa läheiset ja kaveripiirikin saavat nähdä parhaat trampoliinihyppy ja diabolon pyörytykset. Sirkus tuottaa elämyksiä: minä onnistuin, minä osaan! Miten voidaan pukea sanoiksi se, miltä sirkus tuntuu? Miten kertoa se niin, että muutkin ymmärtävät?

Oppaassa annetaan avaimia sosiaalisen sirkuksen toimijoille hyvinvointivaikutusten tutkimiseen ja osoittamiseen. Opas tarjoaa konkreettisia ohjeita vaikutustiedon keräämiseen kysely- ja haastattelumenetelmillä, aineiston käsittelyyn ja tietopakettien kokoamiseen ilman suuria tutkimusresursseja. Pienimuotoisen palautetiedon kerääminen on melko vaivatonta kenelle tahansa sirkustoimijalle ja pitemmällekin voi päästä aivan omatoimisesti. Tarvittaessa apuun voidaan pyytää myös tutkijoita.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa sirkustoiminnan kehittämiseen sekä avata sirkuksen merkitystä toiminnan järjestäjille ja rahoittajille, esimerkiksi kuntakentälle. Tavoitteena on vastata kysymykseen: miten sosiaalinen sirkus edistää hyvinvointia – miksi sitä kannattaa järjestää?

Sosiaalisessa sirkuksessa jokainen pääsee kokeilemaan haasteellisia ja hauskoja temppuja. Huomio keskitetään oman kehon ja välineiden hallintaan, tasapainoon ja liikkeeseen. Keskittynyt harjoittelu tuottaa onnistumisen elämyksiä. Ilmapiiri sirkuksessa on kannustava ja sallii epäonnistumiset. Yhdessä tekeminen kohottaa yhteishenkeä, ja myönteiset esiintymiskokemukset lisäävät osallistujien rohkeutta esiintyä. Sosiaalisella sirkuksella on monia hyvinvointivaikutuksia, jotka on tärkeää saada esille. Sosiaalisen sirkuksen tutkimusopasta voidaan soveltaa myös muiden palveluiden vaikutustiedon kokoamisessa.

2. VAIKUTUSTUTKIMUKSEN TARKOITUS

Mihin vaikutustietoa tarvitaan?

Sirkuksen vaikutustutkimuksessa pyritään saamaan luotettavaa tietoa toiminnan vaikutuksista osallistujien hyvinvointiin. Tätä tietoa tarvitaan sirkustoiminnan arvioimiseksi ja kehittämiseksi eri asiakasryhmien näkökulmasta. Tärkeää on saada myös toimintaa rahoittaville ja ostaville taholle tietoa siitä, minkä vuoksi kyseisestä toiminnasta ja palvelusta kannattaa maksaa, minkä hyödyn heidän asiakkaansa siitä saavat ja millaisten tavoitteiden saavuttamista toiminta tukee.

Vaikutustutkimuksen tavoitteena on kuvata toiminnan välittömiä ja lyhyen aikavälin vaikutuksia osallistujiin. Samalla saadaan viitteitä siitä, millaisiin asioihin toiminnalla voi olla myötävaikutusta pidemmällä aikavälillä osallistujien elämässä ja toimintaympäristössä. Kuitenkaan tarkoituksena ei ole tieteellisesti todistaa näitä pitkän aikavälin vaikutuksia osallistujien hyvinvointiin, sillä samanaikaisesti asiakkaan elämään vaikuttavat monet muutkin asiat. Vaikuttavuuden osoittamiseen tarvittaisiin mittavaa tieteellistä tutkimusta tarkoin määritellyin tutkimusasetelmin. Aina siihen eivät rahkeet riitä. Keveämminkin tutkimusmenetelmin voidaan kuitenkin saada tietoa, merkkejä ja vaikutelmia, jotka yhdessä antavat riittävän luotettavasti kuvaa toiminnan merkityksestä.

Vaikutustutkimuksen suunnittelun lähtökohtana on määritellä, millaista vaikutustietoa tutkimuksella halutaan saada selville ja tuoda esille. Voidaan miettiä eri näkökulmista, millaisia tavoitteita toiminnalla on. Hyvä on miettiä myös toiminnan ja palveluiden erityislaatuista, jolla erottaudutaan muista palveluiden tarjoajista. Vaikutustutkimuksen sisältöä voidaan miettiä seuraavien kysymysten avulla:

- Millaisiin palveluiden ostajien ja rahoittajien tavoitteisiin toiminnalla vastataan?
- Millaisista vaikutuksista ostaja ja rahoittaja ovat valmiita maksamaan?
- Miksi juuri kyseistä toimintaa kannattaa rahoittaa ja ostaa?
- Millaista lisäarvoa sirkustoiminnalla saadaan verrattuna muihin kulttuuri- ja liikuntalajeihin?
- Mihin kohderyhmän tavoitteisiin ja tarpeisiin sirkuksella voidaan vastata?

Millaisia vaikutuksia voidaan tutkia?

Sosiaalisen sirkustoiminnan vaikutuksia voidaan jäsentää seuraavan jaon avulla:

- Asiakkaiden hyvinvointivaikutukset
- Vaikutukset henkilöstön työhyvinvointiin
- Taloudelliset vaikutukset
- Vaikutukset palvelurakenteisiin

Asiakkaiden hyvinvointivaikutukset ovat toiminnan perimmäinen tarkoitus: pyrkimyksenä on lisätä tiettyjen asiakasryhmien ja samalla yhteiskunnan hyvinvointia. Yhtäläillä tärkeää on lisätä palveluita toteuttavien työntekijöiden hyvinvointia: miten toiminta tukee ja kehittää asiakkaiden parissa tehtävää työtä esimerkiksi kouluissa, vanhainkodeissa ja kehitysvammaisten hoitolaitoksissa. Toiminnan tulee olla aina taloudellisesti mahdollista ja perusteltavissa: sen avulla voidaan saavuttaa taloudellisia säästöjä. Puhutaan siis toiminnan taloudellisista vaikutuksista. Muuhun palvelujärjestelmään tuotuna toiminnalla on vaikutuksia palvelurakenteisiin. Pitkällä aikajänteellä ennaltaehkäisevä työ taide- ja kulttuuritoiminnassa voi esimerkiksi auttaa vähentämään raskaampien laitospalveluiden tarvetta.

Tässä vaikutustutkimuksen oppaassa keskitytään sirkukseen osallistuvien asiakkaiden hyvinvointivaikutusten tutkimuksen tarkasteluun. Hyvinvoinnissa on samanaikaisesti kysymys toimintakyvystä: hyvinvoivalla ihmisellä on mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Sosiaalisella sirkustoiminnalla on yleisesti erilaisia osallistujien hyvinvointiin liittyviä tavoitteita. Tavoitteena voi olla osallistujien minäkuvan parantaminen, itseluottamuksen ja rohkeuden lisääminen, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteishengen kehittäminen sekä elämänilon tuottaminen. Nämä tavoitteet nousevat esille niin lapsille, nuorille, perheille kuin vanhuksillekin järjestetyn sirkustoiminnan suunnitelmissa.

Sirkustoiminnan tavoitteena on myös tukea osallistujien ja henkilökunnan vuorovaikutusta ja yhteistoimintakykyä silloin, kun sirkukseen osallistuu kohderyhmän lisäksi hoitolaitoksen hoitajia, koulun opettajia tai muuta henkilökuntaa. Vaikutustutkimuksessa sivutaan myös näitä vaikutuksia koulujen ja hoitolaitosten henkilökunnan näkökulmasta. Lisäksi vaikutustutkimuksen tulokset voivat antaa viitteitä siihen, millaisia taloudellisia ja rakenteellisia vaikutuksia sirkustoiminnalla on, mutta näitä ei nosteta keskiöön, eikä näihin liittyviin päätelmiin puututa tässä yhteydessä.

3. VAIKUTUSTUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN VAIHEET

Vaikutustutkimus on hyvä aloittaa jäsentämällä tutkimuksen sisältö sekä selvittämällä, millaista tietoa tarvitaan ja ketä varten. Tutkimus etenee seuraavien vaiheiden kautta.

I Tutkimuksen tarkoituksen määrittely	Tiedon tarve: Mitä tietoa tarvitsemme? Mihin tarkoitukseen? Mitä tahoa varten?
II Tutkimusteemojen jäsentäminen	Kohderyhmä: Mikä on sosiaalisen sirkuksen kohderyhmä? Mitä erityispiirteitä tällä ryhmällä on? Vaikutusten teemat: Millaisista psyykkisistä, sosiaalisista ja fyysisistä vaikutuksista halutaan saada tietoa? Millaisia tavoitteita sirkuksella on kohderyhmässä? Millaisia vaikutuksia sirkuksella on havaittu ja oletetaan olevan? Vaikuttaako sirkus kohderyhmän lisäksi muihin ihmisiin, kuten läheisiin tai työntekijöihin yksikössä? Muut tutkimusteemat: Millaista arviointitietoa halutaan saada sirkustoiminnan toteutustavasta? Millaisia yksilöllisiä ja ympäristöön liittyviä taustatekijöitä otetaan huomioon?
III Tutkimuksen valmistelu	Tutkimusluvat: Tutkimuslupien tarve kannattaa tarkistaa ja varmistaa hyvissä ajoin. Kyselyt: Ketkä vastaavat kyselyyn: kohderyhmä, muut sirkukseen osallistuneet (esim. hoitajat, opettajat), läheiset, sirkusohjaajat? Haastattelut: Ketkä vastaavat haastatteluun? Toteutetaanko yksilö- vai ryhmähaastatteluita? Aikaisempi tutkimustieto: Mitä tutkittua tietoa on saatavilla liikunnan ja kulttuurin vaikutuksesta kohderyhmään? Kysymysten asettelu: Kyselyiden ja haastatteluiden kysymysten laatiminen tutkimusteemojen pohjalta

IV Tiedon kerääminen	Tiedonkeruun käytännöstä ja tutkimuksen toteutuksesta sopiminen: Sovi kyselyiden toteutuksesta osallistuvien kanssa Sovi haastatteluiden ajankohdat
V Tiedon analysointi ja raportointi	Kyselyiden ja haastatteluiden tiedon analysointi, raportointi ja hyödyntäminen

Oppaan luvussa 4 käydään läpi tutkimuksen kaikki vaiheet. Luvussa 5 kerrotaan vielä, miten tutkimuksen toteuttamisessa päästään alkuun. Oppaan loppuun on koottu liitteiksi kyselyitä, haastattelurunkoja, ohjeita kyselyaineiston käsittelyyn ja tutkimuslupahakemuksia, joita sirkuksissa voidaan hyödyntää ja soveltaa tapauskohtaisesti.

Tässä metodioppaassa käytetyillä menetelmillä saadut tutkimustulokset sosiaalisen sirkuksen vaikutuksista on koottu julkaisuun *”Siellä on suupielet korvissa” – Hyvinvointivaikutuksia sosiaalisesta sirkuksesta.*

SUSANNA LYIV, LASTEN JA NUORTEN KULTTUURIKESKUS Pii Poo

4. VAIKUTUSTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Hyvinvointivaikutusten teemojen jäsentäminen

Sirkustoiminnan vaikutustutkimuksen suunnittelussa on hyvä jäsentää hyvinvoinnin käsitettä, jotta tutkimuksessa huomioidaan ja saadaan kattavasti esille erilaisia hyvinvointivaikutuksia.

Ihmisen hyvinvoinnissa tunnistetaan perinteisesti psyykkinen, sosiaalinen ja fyysinen hyvinvointi ja toimintakyky.

- Psyykkiseen hyvinvointiin ja toimintakykyyn käsitetään kuuluvaksi esimerkiksi mielialaan, tunteisiin, haasteista selviämiseen ja itsetuntoon sekä kognitiiviseen tiedonkäsittelyyn, oppimiseen ja keskittymiseen liittyviä asioita.
- Sosiaalinen hyvinvointi ja toimintakyky muodostuvat esimerkiksi yhteishengen kokemuksesta, osallistumisesta ryhmään ja arvostuksen saamisesta. Sosiaalinen toimintakyky näkyy asiakkaan sosiaalisten suhteiden ja vuorovaikutuksen sujuvuutena sekä osallistumisena.
- Fyysinen hyvinvointi ja toimintakyky rakentuvat esimerkiksi kehonhallinnasta, liikkuvuudesta ja fyysisestä voimakkuudesta. Fyysinen toimintakyky näkyy esimerkiksi suoriutumisenä päivittäisistä perustoiminnoista, arkiaskareista ja mahdollisuuksista viettää vapaa-aikaa mielekkäällä tavalla.

Kansainvälisen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden ICF-luokituksen mukaan ihmisen toiminnallinen terveys ja toimintamahdollisuudet perustuvat terveydentilaan, kehon toimintoihin, suorituksiin ja osallistumismahdollisuuksiin. Erilaiset ympäristötekijät rakentavat ja rajaavat toimintamahdollisuuksien kenttää ja yksilölliset tekijät vaikuttavat yksilön asemaan toimintakentällä.¹

- Terveydentilassa huomioitavia asioita ovat erityisen tuen tarpeet, sairaudet, fyysiset vammat, kehitysvammat ja mielenterveyshäiriöt.
- Yksilötekijöiden mukaan voidaan asiakkaita ryhmitellä sukupuolen ja elämänkaaren mukaan: vauvat, lapset, nuoret, työssäkäyvät ja vanhukset.
- Ympäristötekijöihin liittyvät esimerkiksi syrjäytymisriskit, monikulttuurisuus, lastensuojelutarpeet ja fyysinen toimintaympäristö.
- Ihmisen fyysinen ja psyykkinen toimintakyky ja -rajoitteet vaikuttavat hänen suorituksiinsa erilaisissa tehtävissä, mikä näkyy osallistumisessa elämän eri tilanteisiin, kuten ystävien tapaamiseen ja ryhmätoimintaan.

¹ <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineitat/arviointimenetelmia/toimintakyvyn-arviointi/>
viitattu 11.10.2013

Vaikutustutkimuksen teemojen jäsentäminen sirkuksen kohderyhmän mukaan

Edellä kuvattua viitekehystä kannattaa käyttää tutkimusteemojen jäsentämisessä ja kysymysten asettelun tukena. Tutkimusta suunniteltaessa on siis hyvä miettiä ja käydä keskustelua siitä, mitä erilaisia vaikutuksia sirkustoiminnalla mahdollisesti on kohderyhmässä. Vaikutukset voidaan jäsentää psyykkisiin, fyysisiin ja sosiaalisiin taulukossa 1 olevan esimerkin mukaisesti. Hoitolaitoksissa, kouluissa ja muissa palveluyksiköissä vaikutusten tarkastelu voidaan ulottaa myös työntekijöihin.

Taulukko 1. Esimerkki tutkimuksen teemojen jäsentämisestä ja kysymysten asettelusta

Psyykkiset vaikutukset

- Mieliala harjoitusten aikana ja jälkeen
- Itsetunnon ja itseluottamuksen kohoaminen
- Harjoitusten elämyksellisyys
- Sitoutuminen harjoitteluun
- Itsenäistyminen
- Suomen kielen taidon kehittyminen

Fyysiset vaikutukset

- Peruskunnon koheneminen
- Liikkuvuuden kehittyminen
- Uusien taitojen ja temppujen oppiminen
- Asiakkaan hoidon helpottuminen

Sosiaaliset vaikutukset

- Vuorovaikutteisuus, sosiaaliset taidot
- Parityöskentely, ryhmätyöskentely
- Vanhempi-lapsisuhde
- Rohkeus osallistua
- Itsensä ilmaiseminen
- Yhteenkuuluvuuden tunne
- Ryhmän keskittyminen harjoituksiin
- Sosiaalisten ongelmien väheneminen

Vaikutukset työntekijöihin

- Työilmapiirin parantuminen
- Asiakkaan hoidon helpottuminen
- Henkilökunnan virkistyminen
- Asiakaskontaktin paraneminen

Sirkusohjauksen toimivuus

- Ryhmän vaikutusmahdollisuudet tunnin sisältöön
- Henkilökohtaisen ohjauksen riittävyys
- Ohjaajan opastuksen selkeys
- Harjoitteiden vaativuustason sopivuus
- Ohjaajan hyvä kontakti osallistujiin

Vastaajien taustatiedot

- Sukupuoli, ikä
- Sirkusryhmä

Sosiaalisen sirkuksen vaikutuksissa tulee huomioida kohderyhmien erilaiset erityispiirteet, tarpeet ja tavoitteet. Taustatekijöinä kannattaa huomioida osallistujien ikä, sukupuoli ja ryhmän kokoonpano. Seuraavassa on jäsennetty sosiaalisen sirkuksen kohderyhmiä elämänsäkaaren, terveydentilan ja ympäristötekijöiden mukaan:

- vauvaperheet, pienten lasten perheet, lastensuojelun asiakasperheet
- päiväkotiryhmät, ala- ja yläkoulujen joustavan perusopetuksen luokat ja pienryhmät, lähiönuoret
- kehitysvammaiset lapset ja nuoret, Asperger-nuoret, näkövammaiset ja mielenterveyskuntoutujat
- laitoshoidossa olevat kehitysvammaiset lapset, nuoret ja aikuiset sekä vanhukset

Kun halutaan osoittaa sirkustoiminnan laadun kriteereitä, kannattaa tarkasteluun ottaa mukaan sirkuksen toteutustapa ja asiakkaiden kokemukset siitä. Näin tutkimus voi antaa tärkeää tietoa siitä, mistä muodostuu laadukas sirkustoiminta, ja kuinka hyvin erilaiset kriteerit ovat täyttyneet.

Tutkimuksen teemojen ja kysymysten pohtimiseen on hyvä ottaa mukaan useita sirkusohjaajia ja koota heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään siitä, millaisia vaikutuksia he ovat havainneet sirkustoiminnalla olevan. Hyviä näkemyksiä tutkimuksen sisältöön voidaan saada myös asiantuntijoilta, jotka tuntevat sirkuksen kohderyhmän ja ovat havainneet sirkuksen vaikutuksia muussa elämässä sirkustoiminnan ulkopuolella. Lisäksi sirkukseen osallistuvilta asiakkailta voidaan alustavilla haastatteluilta saada ideoita kysymyksiä sisältöihin. Tutkimuksella testataan ja voidaan vahvistaa näiden lähtöoletusten paikkansapitävyyttä.

4.2. Tutkimusluvut

Tutkimuslupamenettelyyn ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta, sillä käytännöt vaihtelevat eri organisaatioissa ja kunnissa. Tutkimuksesta on aina tiedotettava kohderyhmän edustajalle, esimerkiksi koulussa rehtorille, laitoksessa johtajalle jne. Tiedottamisen yhteydessä on syytä kysyä heidän käytäntöjään tutkimuslupien suhteen. Tutkimuslupa täytyy hankkia, mikäli se on kohdeorganisaatioissa käytäntönä. Tiedottamisen yhteydessä on hyvä kertoa tutkimuksen toteutuksesta ja siitä, että henkilökohtaisia tietoja ei tulla keräämään.

Alle 18-vuotiaille toteutettaviin kyselyihin ja haastatteluihin tulee pyytää lupa lapsen vanhemmilta kirjallisesti. Tähän voidaan käyttää liitteessä 5 olevaa pohjaa.

Kouluissa toteutettavista tutkimuksista tulee tiedottaa rehtoreille, jotka myöntävät oman harjintansa mukaan tutkimusluvan allekirjoittamalla tutkimuslupa-anomuksen. Lähtökohtaisesti

koulun rehtorilta voidaan tiedustella mahdollisuutta toimia tällaisen käytännön mukaisesti. Jos koululla on oma tutkimuslupapohja, käytetään sitä. Muuten voidaan käyttää liitteessä 5 olevaa lomaketta.

Joissakin tilanteissa koulu tai laitos saattaa edellyttää, että tutkimuslupa myönnetään kunnan puolesta. Tällöin on syytä kääntyä tutkimusluvista vastaavan henkilön, esimerkiksi opetus- tai sosiaalijohtajan puoleen. Liitteessä 5 on esimerkkinä Oulussa käytössä oleva tutkimuslupapohja. Tutkimusta varten ei ole tarvetta pyytää lupaa, jos kyseessä on toimintaa koskevan palautetiedon kerääminen sirkukseen osallistuvan asiakkaan fyysistä ja psyykkistä koskemattomuutta loukkaamatta, eikä tutkimus edellytä asiakasrekistereissä olevien tietojen keräämistä.

Huomioitavaa

- Tutkimuslupien saaminen voi viedä muutaman kuukauden, joten prosessi kannattaa aloittaa hyvissä ajoin.
- Tutkimuksessa ei saa käsitellä henkilökohtaisia tunnistetietoja. Haastattelumuistioihinkaan ei kirjata henkilöiden nimiä tai muita sellaisia tietoja, joista vastaaja voidaan tunnistaa.
- Mikäli lapsen kohdalla tehdään yksittäinen case-tarina, on varmistettava, ettei häntä voida tunnistaa tarinasta. Mikäli henkilön nimi tulee tarinaan, on tähän ehdottomasti pyydettävä sekä lapsen että hänen vanhempansa suostumus, mielellään kirjallisesti.
- Mikäli aineisto halutaan arkistoida myöhempää tutkimusta varten, siihen täytyy kysyä lupa. Aineisto tulee säilyttää asianmukaisella tavalla niin, ettei kenelläkään ulkopuolisella ole siihen pääsyä. Muussa tapauksessa aineisto on hävitettävä tutkimuksen jälkeen.
- Vaikka tutkimusaineiston jatkokäytöstä tutkimuksen jälkeen ei ole tehty suunnitelmia, on jatkotutkimuksen mahdollisuus kuitenkin hyvä ottaa huomioon.
- Lisätietoja löytyy Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirjasta.²

² <http://www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta/osa3.html/> viitattu 11.10.2013

KARI VAINIO, SIRKUSUNIONI

4.3. Tiedonhankintamenetelmät

Sirkustoiminnan vaikutuksista osallistujien hyvinvointiin voidaan tehdä arvioiteja eri näkökulmista. Erytisen tärkeää on saada esille asiakkaiden omia kokemuksia sirkustoiminnasta ja sen vaikutuksista. Arviointiin voivat osallistua myös asiakkaiden läheiset, hoitohenkilökunta, luokanopettajat, ohjaajat ja muut ihmiset, jotka toimivat asiakkaan kanssa arkielämässä ja mahdollisesti ovat osallistuneet sirkusopetukseen asiakkaan rinnalla. He voivat omasta näkökulmastaan arvioida sirkuksen vaikutuksia asiakkaan hyvinvointiin, suoriutumiseen ja yhdessäoloon arkielämässä. He saattavat nähdä sirkustoiminnalla vaikutuksia, joita asiakas itse ei havaitse tai osaa ilmaista. Myös sirkusohjaaja voi tehdä yksilö- ja ryhmäkohtaisia arvioiteja sirkuksen vaikutuksista sen mukaan, millaisen kehityskaaren hän havaitsee sirkusryhmän toiminnan aikana.

Tutkimuksen tiedonhankintamenetelminä voidaan käyttää lomakekyselyitä ja suullisia haastatteluja, joiden toteuttaminen käytännössä on melko yksinkertaista. Tarvitaan kysymykset muotoiltuna ymmärrettävään ja selkeään muotoon sekä rauhallinen hetki vastaamiseen. Haastatteluja voidaan järjestää myös ryhmähaastatteluina sirkusryhmässä tai vaikkapa sirkustoimintaan osallistuneiden hoitajien kesken.

Lomakekyselyihin voidaan laatia mittareita, jotka antavat numeerista tietoa sirkuksessa saaduista kokemuksista ja sen vaikutuksista. Kyselyt ja haastattelut tuottavat laadullista, sanallista tietoa kokemuksista ja vaikutuksista. Numeerinen ja laadullinen tieto täydentävät hyvin toisiaan ja niitä molempia tarvitaan.

Sirkustoiminnassa voidaan hyödyntää lisäksi muita tutkimusmenetelmiä

- Asiantuntijoiden näkemyksiä kannattaa hyödyntää sirkustoiminnan vaikutusten arvioinnissa silloin, kun se on mahdollista. Fysioterapeutti tai muu asiantuntija, joka on nähnyt ryhmän alkutilanteen ja kehityskulun sirkustoiminnan aikana, voi hyvinkin valottaa, mitä vaikutuksia hän omaan ammattitaitoonsa nojaten havaitsee sirkustoiminnassa. Asiantuntijan kanssa voidaan sopia sirkustoiminnan havainnoinnista ja arvioinnista sirkuskurssin alku- ja loppuvaiheessa, mahdollisesti matkan varrellakin. Sirkukseen osallistunut ryhmän oma opettaja tai hoitaja on hyvä asiantuntija haastateltavaksi.
- Videokuvaukset ryhmän toiminnasta alku- ja lopputilanteessa voivat kertoa enemmän kuin tuhat sanaa etenkin niiden asiakkaiden kohdalla, jotka eivät kykene ilmaisemaan kokemuksiaan sanallisesti. Hyvä käytäntö voisi olla suunnitelmallisesti ja systemaattisesti koota kuvausmateriaalia sirkusryhmien kohdalla, ja koostaa niistä muutaman minuutin paketti esitettäväksi sirkuksen markkinointitilaisuuksissa sekä loppupalaverissa asiakastahon kanssa. Videoaineistosta kootaan kuvauksia, joissa nähdään sirkustoiminnan merkityksiä ja vaikutuksia. (Muista kuvausluvut!)
- Sorin Sirkuksessa on kehitetty Fiilismittari, jossa sirkukseen osallistujat arvioivat mielialaansa ja energisyyttään sirkustunnin alussa ja lopussa. Fiilismittari koostuu kahdesta lomakkeesta (liite 1), joita voidaan käyttää yksittäin tai rinnakkain. Joidenkin ryhmien kohdalla on käytetty vain mielialamittaria ja jätetty pois energiatason mittari, koska osallistujat ovat jo lähtökohtaisesti vilkkaita ja innokkaita. Molempien mittareiden käyttö on nähty toimivaksi esimerkiksi nuorten ja aikuisten päihde- ja mielenterveyskuntoutujien kohdalla. Mittareita on käytetty vain ryhmissä, joissa se on nähty tarkoituksenmukaiseksi. Ensimmäiset tulokset mittarin käytöstä koostetaan vuoden 2013 loppuun mennessä. Alustavat tulokset ryhmissä ovat olleet positiiviset.

Kyselyiden toteuttaminen

Liitteessä 2 on malleja eri kohderyhmille ja vastaajajoukoille käytettävistä kyselylomakkeista, joita voidaan käyttää sellaisenaan tai muokata vastaajaryhmille sopiviksi.

Valtaosin lomakkeet ovat kertakyselyitä, joita on siis tarkoitus toteuttaa kertaluontoisesti sirkuskurssin loppuvaiheessa. Alku- ja loppumittauslomakkeita on tarkoitus käyttää yhdessä sirkuskurssin alku- ja loppuvaiheessa, jolloin toteutetaan siis kaksi kyselyä samalle vastaajajoukolle. Pitkään jatkuvissa sirkuskursseissa voidaan tehdä alku- ja loppumittauksia esimerkiksi aina lukukauden alkaessa ja päättyessä. Loppumittauksen tuloksia voidaan näin peilata alkumittauksen tilanteeseen: mitä sirkustoiminnalla tavoiteltiin, millaisissa asioissa asiakkailta oli erityisiä tuen tarpeita sekä kuinka hyvin sirkus on vastannut näihin odotuksiin ja tarpeisiin. Toivottavaa olisi, että mahdollisimman moni alkukyselyyn osallistunut vastaisi myös loppukyselyyn, jolloin voidaan tehdä arviointeja henkilökohtaisesti. Alku- ja loppumittauksissa vastaajien nimen sijasta olisi hyvä käyttää keksittyä nimeä, jotta asiakkaat eivät ole aineistosta tunnistettavissa.

Osa kyselylomakkeista on suunnattu sirkukseen osallistuville asiakkaille itse täytettäväksi (lapsilomake, nuoren lomake) tai perheen yhdessä täytettäväksi (vauvasirkus- ja perheen lomake). Lapsen vanhemmille, luokanopettajalle ja hoitajalle on oma lomakkeensa, samoin vanhuksen läheiselle tai hoitajalle (vanhuslomake). Kyselyitä voidaan toteuttaa rinnakkain eri vastaajatahoille, esimerkiksi sekä lapsille että opettajille tiedonsaannin laajentamiseksi. Vastaajaryhmän lomakkeen tulee olla sopivan tasoinen vastattavaksi ja sisältää vain kysymyksiä, joihin hän itse voi vastata. Lomake voidaan täyttää myös yhteistyönä esimerkiksi lapsen ja hoitajan kesken.

Jos vastaajana on ryhmänohjaaja, opettaja tai sirkusohjaaja, hän voi vastata kyselyihin yhden tai useamman osallistujan puolesta. Jokaisen osallistujan kohdalla täytetään aina oma lomakkeensa, mikä mahdollistaa tietojen käsittelyssä asiakkaan taustatietojen huomioonottamisen sekä sirkuksen erilaisten vaikutusten tarkastelun henkilökohtaisesti. Samalle lomakkeelle ei siis koota useamman asiakkaan vastauksia. Työntekijöiden voi olla haasteellista löytää riittävästi aikaa täyttää lomakkeita useampien osallistujien puolesta, mutta kohtuullisena voidaan pitää ainakin yhden tai kahden lomakkeen täyttämistä. Vaihtoehtoisesti tai kyselyiden rinnalla työntekijöille voidaan tehdä haastattelu, jossa he arvioivat ryhmän kehitystä kokonaisuudessaan. Näistä käytännöistä sovitaan etukäteen asiakastahon esimiehen kanssa.

Ehkäpä sujuvin tapa kerätä tietoa kyselylomakkeilla on, että sirkustunnin lopussa varataan 15 minuuttia kyselylomakkeiden täyttämiseen. Silloin sirkusohjaaja voi myös auttaa kyselyyn vastaamisessa selventämällä, mitä kysymyksillä tarkoitetaan. Kyselylomake kannattaa pitää melko lyhyenä, jolloin siinä kysytään olennaisimpia asioita. Liitteessä olevia kyselylomakkeita on mahdollista edelleen tiivistää.

Tarvittaessa kyselylomakkeet voidaan antaa vastaajien mukaan kotiin täytettäväksi ja he voivat palauttaa lomakkeensa seuraavalla sirkuskerralla. Tällä tavalla voi kuitenkin tulla vastaukset, jos kaikki eivät muista palauttaa lomaketta. Vastausten saamisessa voi olla ryhmäkohtaisia eroja: esimerkiksi koululuokilla opettajat ovat pystyneet hyvin huolehtimaan siitä, että jokainen oppilas palauttaa vastauslomakkeensa sirkusohjaajalle.

Kyselyt toteutetaan nimettömänä. Vastaajat voivat sulkea vastauslomakkeensa kirjekuoreen tai nittoa sen taitettuna kiinni, mikäli he kokevat kiusalliseksi antaa tietoa avoimesti. On hyvien tapojen mukaista, ettei sirkusohjaaja lue vastauksia vastaajien nähden lomakkeet saadessaan.

Kyselyyn vastanneille kerrotaan kyselyn tulosten analysointi- ja esitystavasta: tulokset esitetään ryhmittäin niin, että kunkin vastaajan henkilökohtaiset vastaukset eivät ole tunnistettavissa. Kyselytuloksista voidaan nostaa esille myös asiakastarinoita, mutta asiakkaan nimitiedot vaihdetaan ja poistetaan muutkin tunnistetiedot. Voidaan laatia myös osin kuvitteellisia tarinoita esimerkiksi eri henkilöiden tarinoita yhdistämällä.

Mahdollista on toteuttaa kysely internetkyselynä, jolloin asiakkaat voivat täyttää lomakkeensa tietokoneella kotonaan. Kyselyä voidaan jakaa sähköpostin kautta tai verkkosivulta löytyvänä linkkinä kyselylomakkeeseen. Käytettävissä on kyselyohjelmia, jotka edellyttävät lisenssiä eli maksullista käyttöoikeuden hankkimista ja tuottavat vastauksista monipuolisesti valmiita tulospaineistoja. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää maksuttomia kyselyohjelmia, esimerkiksi Google Drivea, jotka tuottavat jossain määrin valmiita tuloksia. Kyselyohjelmien aineisto on siirrettävissä taulukko-ohjelmaan jatkokäsittelyä varten. Google Driven käyttöön löytyy ohjeistusta ohjelman verkkosivuilta.

Kyselyyn osallistumisen aktivoimiseksi ja kiitoksen osoituksena voidaan kyselyyn osallistuneiden kesken järjestää palkinnon arvonta. Voittona voi olla esimerkiksi pääsylippu sirkusesitykseen. Toisaalta vastaamiseen voi tuoda motivaatiota jo osoitus siitä, että osallistujien kokemuksista ollaan kiinnostuneita ja heille tarjoutuu tilaisuus vaikuttaa sirkustoimintaan kyselyn kautta. Motivoimisessa on myös hyvä tiedottaa tutkimukseen osallistujille, että tarkoituksena on saada tietoa sirkuksesta eikä tutkia osallistujia.

Nuorilta voi olla vaikea saada vanhemman allekirjoittamaa lupaa kyselyyn osallistumiseen, jos he unohtavat palauttaa niitä. Silloin kysely voidaan toteuttaa joulu- tai kevätesitysten yhteydessä, jolloin lasten vanhempia on paikan päällä ja he voivat samalla allekirjoittaa luvan. Vanhempien suostumuksia voidaan kerätä myös puhelimitse.

Kyselylomakkeiden rakenne

- Liitteessä oleviin kyselylomakemalleihin on laadittu monivalintakysymyksiä, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot, sekä avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja kirjoittaa vastauksensa. Monivalintakysymyksissä on käytetty esimerkiksi väittämämuotoa. Kyselylomakkeissa kannattaa ottaa huomioon kullekin vastaajaryhmälle sopiva kysymysten muoto ja riittävän selkeä kieliasu. Pienet lapset voivat ilmaista tyytyväisyyttään hymynaamoilla, kun taas aikuiset voivat kirjoittaa enemmän kokemuksistaan.

Monivalintakysymysten väittämä-kysymykset

- Mallina olevissa kyselylomakkeissa on rakennettu väittämiä, joihin asiakas valitsee vastauksen viidestä vaihtoehdosta, jotka ovat asteikolla ”täysin samaa mieltä”... ”täysin eri mieltä”.

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Sirkus on innostavaa	5	4	3	2	1
Sirkus tekee iloiseksi	5	4	3	2	1
Olen oppinut keskittymään sirkuksessa	5	4	3	2	1

Esimerkki kysymyksestä

- Väittämissä voidaan esittää asioita, joita lähtökohtaisesti oletetaan sirkustoiminnalla olevan. Väittämät voidaan rakentaa myös toiminnan tavoitteiden mukaisesti.
- Väittämille annetaan numeraaliset arvot niin, että myönteisin vastausvaihtoehto saa arvon 5 ja kielteisin vastausvaihtoehto arvon 1. Näitä arvoja voidaan hyödyntää vastausten analysoimisessa, esimerkiksi vastausten keskiarvojen laskemiseksi.
- Kaikkien samassa kysymyspatteristossa olevien väittämien tulee olla yhdensuuntaisia eli myönteisiä – tai päinvastoin kielteisiä – sillä se on selkeämpää vastaajalle ja näin vältetään vastaamisessa tulevia virheitä. Toisin sanoen myönteisiä ja kielteisiä väittämiä ei laiteta sekaisin, vaan kielteiset kysymykset esitetään omana kokonaisuutenaan.
- Väittämien tulee olla selkeitä ja niissä kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan. Ei siis väitetä ”sirkus on innostavaa ja taitoja kehittävää”, vaan tehdään kaksi erillistä väittämää ”sirkus on innostavaa” ja ”olen oppinut sirkuksessa uusia taitoja”.

- Väittämämuotoiset kysymykset ovat jossain määrin vastaajaa johdattavia, joten on tärkeää esittää myönteisten väittämien vastapainona myös kielteisiä väittämiä. Kielteisten väittämien avulla voidaan saada palautetta siitä, kokevatko osallistujat jonkin asian sirkuksessa hankalana ja tulisiko sitä heidän mielestään muuttaa.
- Seuraavassa on esimerkki neutraalimmasta muodosta kysymysten asettelussa:

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Ei hyvä eikä huono	Melko huono	Erittäin huono
Sirkuksen ilmapiiri	5	4	3	2	1
Mieliala sirkuksen jälkeen	5	4	3	2	1
Sirkuksen vaikutus keskittymiseen	5	4	3	2	1

MIA BERGIUS, SORIN SIRKUS

Avokysymykset

- Avokysymyksillä saadaan yleensä hyvin esille sirkustoiminnan keskeisimpiä vaikutuksia ja ”huippukokemuksia”. Avokysymyksillä pyritään saamaan esille kerrontaa siitä, miten asiakkaat kokevat sirkuksen. Useimmiten vastaukset ovat varsin ytimekkäitä, jolloin ei välttämättä päästä pintaa syvemmälle. Etenkin lapset ja nuoret voivat olla vastauksissaan lyhytsanaisia. Avovastaukset tuottavat kuitenkin monivalintakysymysten ympärille tärkeää täydentävää tietoa. Saadaan ”lihaa luiden ympärille”. Parhaimmillaan vastaaja voi kirjata monisanaisiakin, syvällisiä kokemuksia sirkuksesta, kun hänellä on kynä hallussaan. Näillä kuvauksilla voidaan päästä astetta syvemmälle kuin monivalintakysymyksillä, asiakkaiden omakohtaisiin tuntemuksiin ja elämyksiin. He valitsevat itse sanansa, joilla haluavat sirkusta kuvata.
- Hyviksi kysymysmuodoiksi ovat osoittautuneet esimerkiksi ”Mielestäni sirkuksessa erittäin hyvää on...” ja ”Yllätyin siitä, että sirkuksessa lapsi uskalsi...”-lauseiden täydentäminen. Niissä vastaaja avautuu kertomaan tärkeimmistä kokemuksistaan sirkuksessa. Vastaajia voidaan kehottaa täyttämään halutessaan vaikka kokonainen tyhjä A4 niillä kokemuksilla, mitä he ovat sirkuksessa saaneet – etukäteen ei voi tietää, millaista kirjoittamisen potentiaalia vastaajilla onkaan, kun heille tarjoutuu siihen mahdollisuus.
- Avokysymyksissä on hyvä kysyä myös sirkuksen kielteisiä vaikutuksia ja sirkuksessa harmittavia asioita. Näistä saadaan eväitä toiminnan kehittämiseen.
- Avokysymyksiin vastaamiseen voidaan myötävaikuttaa esimerkiksi niin, että kyselylomake sisältää vain muutaman olennaisen kysymyksen, jolloin vastaajat jaksavat paneutua myös muutamaaan avokysymykseen. Kokemuksen kautta löydetään hyvä tasapaino siihen, kuinka paljon kyselylomakkeissa on hyvä olla monivalintakysymyksiä ja kuinka paljon avokysymyksiä, ja mitkä kysymykset lopulta tuottavat tarvittua tietoa parhaiten.

Haastatteluiden toteuttaminen

Haastattelut voidaan toteuttaa yksittäin tai pienissä, enintään 6 henkilön vastaajaryhmissä. Haastatteluaineistoa kannattaa kerätä vähintään muutamilta henkilöiltä. Haastattelut on hyvä ajoittaa sirkuskurssin loppuvaiheeseen, jolloin vastaajille on kertynyt kokemusta sirkuksesta ja sen vaikutuksista. Haastatteluita kannattaa tehdä sirkukseen osallistujille itselleen sekä sirkuksessa mukana oleville ryhmänohjaajille, opettajille ja hoitajille.

Liitteessä 3 olevia haastattelurunkoja voidaan käyttää sellaisenaan tai soveltaa tilanteen mukaan eri vastaajaryhmille. Liitteen haastattelurungot on lähtökohtaisesti suunnattu seuraaville vastaajajoukoille:

- Sirkukseen osallistujat (esim. lasten tai nuorten ryhmä)
- Sirkukseen osallistuneet opettajat/ohjaajat/hoitajat (esim. vanhusryhmän mukana osallistuneet hoitajat)
- Perhe (esim. perhekuntoutuskeskuksessa)
- Muu hyväksi katsottu ryhmä tai henkilö (esim. erityisryhmän asiantuntija)

Haastatteluiden toteuttamisen hyviä käytäntöjä

- Haastattelun toteuttamiseen on hyvä varata aikaa 45–60 minuuttia. Sirkukseen osallistuvien haastattelu voidaan ajoittaa sirkustunnin ajaksi, josta on kuitenkin hyvä varata ensin tuokio itse sirkusharjoitukseen. Sirkustuokio vapauttaa energiaa, joten sen jälkeen voi olla helpompi rauhoittua haastatteluun vastaamiseen. Koko sirkustuokion uhraaminen haastattelun toteuttamiseen voi myös olla osallistujien mielestä harmittavaa. Haastattelu voidaan kokea myönteisenä asiana, koska sirkuskokemuksista voi syntyä hyvinkin hedelmällinen keskustelu, sirkukseen osallistuja saa tilaisuuden tuoda esille mielipiteitään ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa sirkukseen.
- Sirkukseen osallistujat voivat avautua keskusteluun helpommin yksilöhaastatteluissa kuin ryhmähaastatteluissa, jossa voi olla kiusallista jakaa sisimpiä tuntejaan. Toisaalta ryhmähaastatteluiden etuna on se, että toisten kertomista asioista voi muiden haastatteluun osallistujien mieleen nousta sellaisia asioita, jotka muuten olisivat jääneet puhumatta.
- Ohjaajia ja hoitajia kannattaa haastatella erikseen, jotta he voivat puhua asioita myös sellaisista asioista, joita ei voida sanoa hoidettavan kuullen. Esimerkiksi vanhusten ryhmissä voidaan ensin keskustella koko vanhusten ja hoitajien ryhmän kanssa ja sen jälkeen hoitajien kanssa, jotka voivat ammatillisesti analysoida sirkuksen vaikutuksia.
- Maahanmuuttajien ja vammaisten kohdalla kyselyiden ja haastatteluiden järjestämisessä voi tulla vastaan kielivaikeuksia. Yksi hyvä keino on haastatella heitä ryhmänä sekä ryhmän omaa vetäjää, joka näkee hyvin kehityskulun ja sirkustoiminnan vaikutukset.
- Haastattelun voi toteuttaa joko sirkusohjaaja itse tai ulkopuolinen asiantuntija. Joissakin tapauksissa tuttu sirkusohjaaja voi saada asiakkaat helpommin avautumaan sirkuskokemuksistaan. Toisaalta voi olla myönteinen asia, että haastattelun tekee ulkopuolinen ihminen, eikä asiakkaiden tarvitse antaa suoraa palautetta sirkusohjaajalle. Mahdollisia kielteisiä kokemuksia ja ajatuksia sirkustoiminnan kehittämiseksi voi olla silloin helpompi tuoda esille. On myös mahdollista, että ulkopuolisen on helpompi olla johdattelematta vastauksia haastattelussa. Esimerkiksi koululuokan kohdalla sopiva haastattelijaksi voi olla opettaja. Haastattelun voi toteuttaa myös sirkusryhmä itse keskenään sirkustunnin ulkopuolella – tätä on testattu ja saatu onnistunut lopputulos.

- On tärkeää huolehtia rennosta ilmapiiristä haastattelun toteutuksessa. Nuorten ryhmässä ulkopuolisen tutkijan toteuttamassa haastattelussa nähtiin hyväksi se, että haastattelija osallistui itsekkin ensin sirkukseen ja sai siihen kosketusta. Myös nuorten oli hyvä nähdä haastattelijan osallistuminen sirkukseen. Tämä toi luontevuutta ja rentoutta haastatteluun. Haastattelu toteutettiin sirkustilassa sirkustuokion jälkeen mukavasti piirissä istuen.
- Haastattelija laatii haastattelusta kirjallisen muistion, jossa on kerrottu haastattelun keskeiset tulokset. Muistiinpanoja on hyvä tehdä mahdollisimman runsaasti ja karsia ylimääräistä tekstiä vasta myöhemmin, keskeisiä asioita poimiessa.
- Mahdollisuuksien mukaan haastattelut nauhoitetaan. Nauhoituksista voidaan myöhemmin poimia asiakkaiden osuvia kommentteja ja kuvauksia sirkustoiminnasta, joita voidaan hyödyntää suorina lainauksina tutkimustulosten raportoinnissa. Asiakkaiden kuvausten avulla sirkustulosten kuvaamiseen saadaan elävyyttä ja päästään pintaa syvemmälle asiakkaiden kokemuksiin ja tuntemuksiin, tilastojen ja numeroiden taakse. Nauhoitusten kuuntelemiseen ja kirjoittamiseen on varattava aikaa.
- Haastatteluiden lisäksi sirkustoimijoiden on aina hyvä käydä keskusteluita asiakastahon kanssa sirkuskurssien lomassa ja kuulostella osallistujien kokemuksia, jotta sirkuksen toteuttajilla pysyy tuntuma siitä, millaisia näkemyksiä asiakkailla on sirkustoiminnasta ja sen kehittämistarpeista. Sirkusohjaajien on hyvä myös kirjata ylös sirkuksessa kuultuja spontaaneja lausahduksia.

Haastattelun läpivienti

- Haastattelu etenee vastaajaryhmälle laaditun haastattelurungon mukaan.
- Haastattelun alussa kirjataan ylös haastatteluryhmän kokoonpano: sirkuksen kohderyhmä tai asiantuntijataho, haastateltavien määrä sekä ikä- ja sukupuolijakauma.
- Haastattelija kertoo haastateltaville tutkimuksen tarkoituksesta: haastattelun tarkoituksena on kerätä kokemustietoa sosiaalisesta sirkustoiminnasta ja sen vaikutuksista kohderyhmässä.
- Haastattelun alussa osallistujille kerrotaan, että kysymyksiin vastaaminen on vapaaehtoista.
- Jostakin teemasta voidaan keskustella laaja-alaisemmin, jos sellainen nousee keskustelua herättäväksi ja vastaajien mielestä erityisen mielenkiintoiseksi.

- Haastattelijan on hyvä huolehtia siitä, että ryhmässä kaikki haastateltavat saavat tilaisuuden kertoa omista kokemuksistaan. Kaikkien ei välttämättä tarvitse vastata kaikkiin kysymyksiin. Käytettävissä olevan ajan puitteissa osa kysymyksistä voidaan käydä läpi nopeammin niin, että niitä kysytään kohdennetusti osalta vastaajista tai niihin voivat vastata vain halukkaimmat.
- Kaikille osallistujille ei välttämättä ole luontevaa kertoa monisanaisesti kokemuksistaan. Avokysymyksistä toimiviksi ovat osoittautuneet lauseiden jatkaminen, esimerkiksi ”Yllätyin sirkuksessa siitä, että...” sekä ”Sirkustoiminta on vaikuttanut erittäin myönteisesti...”. Hyväksikäyttö kysymykseksi on havaittu myös ”Jos kertoisit kaverille sirkuksesta, mitä sanoisit?”
- Haastattelussa kannattaa tehdä kokemuksia avaavia lisäkysymyksiä, esimerkiksi seuraavasti:
 - Mikä sirkuksessa on parasta? → Mikä siitä tekee niin mukavaa?
 - Missä koet kehittyneesi parhaiten? → Kerro tilanteesta, jolloin opit uutta. Miltä se tuntui? Mistä kehityksen huomaa?
 - Lapsi on innostunut sirkuksesta. → Mistä innostuneisuuden näkee?
 - Lapsi on kehittynyt sirkuksessa. → Millä tavoin? Mistä kehityksen huomaa?
 - Mitä tarkoitat vastauksellasi? Mistä ajattelet sen johtuvan?
- Haastattelussa tulisi olla tilaa tuoda esille myös sellaisia vaikutuksia, joita ei ole osattu ennalta olettaa ja kysyä. On siis tärkeää, että haastateltavat pääsevät avaamaan vastauksiaan, mikä kyselylomakkeissa ei ole mahdollista.
- Haastattelijan ei pidä johdatella haastateltavia kysymyksillään eli hänen tulee välttää tietynsuuntaisten vastausehdotusten tarjoamista haastattelussa. Jos vastaukset tahtovat jäädä niukoiksi, voidaan varovasti ehdottaa vastauksia ottaen esille mahdollinen myönteinen, neutraali sekä kielteinen vastausvaihtoehto. Esimerkiksi, jos kysytään ”koetko oppineesi sirkuksessa uusia taitoja”, voidaan ehdottaa: ”Oletko oppinut esimerkiksi jotain temppuja tai tasapainoilua vai tuntuuko, etteivät taidot ole juuri karttuneet?”
- Haastattelun aikana kirjataan muistiinpanoja mahdollisimman laajasti ja monisanaisesti, mahdollisuuksien mukaan myös kokonaisia lauseita kirjaten. Näin tulosten raportointiin voidaan poimia suoria lainauksia haastattelusta, jotka lisäävät kirjoitetun kuvauksen elävyyttä. Mikäli muistiinpanojen tekeminen tuntuu vaikealta haastattelun aikana, voidaan haastattelu nauhoittaa ja kirjoittaa haastattelut auki myöhemmin äänitteeltä.

Seuraavassa on esimerkki haastattelujen kirjaamisesta. Vastaukset on kirjattu suoraan tietokoneelle haastattelun aikana. Kaikkea ei ole kirjoitettu, vaan haastattelijalla on pyrkinyt ottamaan ylös keskeisimmät sisällöt, kuitenkin runsaasti suoria lainauksia kirjatun.

Esimerkki haastattelumuistiinpanoista

Haastattelijalla: Mikä sirkuksessa on parasta?

Vastaajat: "Vaikeaa sanoa, varmaan se että itse saa vaikuttaa, huomioidaan meidän mielenpiteitä, ei tehdä listaa mitä pitää tehdä. Tanssiesitystä valmistellaan. Miesohjaaja on mukana meidän kanssa, enemmän itse mukana kuin me, se on hauskaa, se on innostavaa, kehtaa meidän kanssa tanssia, ohjaaja "on ihan liekeissä".

"Ohjaajat ovat oikeasti innostuneita. Mun motivaatioon vaikuttaa, jos opettaja on vaan että joo. Se vaikuttaa aika paljon, mitä suostutaan tekemään."

"Saa itse vaikuttaa asioihin."

"Rento meininki."

"Tehdään yhdessä juttuja luokan kesken. Ei ole kertaakaan tullut huutoa ja riitaa." ("Tuo on oikeesti niin totta," sanoo toinen).

"On aina jotain tekemistä, saa mennä tehdä ja hyppiä, täällä [luokassa] vaan istutaan paikalla. Kaivataan tuollaista riehumista, että saa purkaa energiaa. Muuten se purkautuisi huonommalla tavalla."

"Mun on vaikea keskittyä, päätän, mulle huudetaan ja joudun ulos luokasta. Siellä saa purkaa ja mennä. Se on kivaa vaihtelua tähän koulutyöhön."

"Se voisi olla aamusta, että saisi heti aamusta purkaa energiaa, mutta voi olla hyvä näinkin."

"Meillä on luokassa välillä, yleensä pojat vastaan tytöt. Siellä tehdään esim. luottamusleikki. Yksi kaatuilee ja toiset ottaa kiinni. Sirkuskoulussa ei tule naljailua. Täällä luokassa huudetaan ja kiroillaan."

"Täällä ollaan kavereita, mutta usein tulee riitaa. Täällä pienessä luokassa kyllästytään katsomaan toistemme kasvoja."

KATJA PIKKARAINEN, OULUN TÄHTISIRKUS

Haastattelun päätteeksi haastattelijalla voi kirjoittaa yhteenvedon mieleen jääneistä päällimmäisistä asioista ja haastattelun tunnelmasta. Seuraavassa on esimerkki yhteenvedosta.

Esimerkki haastattelun jälkeen kirjatusta vaikutelmista ja mieleen jääneistä keskeisistä asioista

Jäi tuntuma, että koululuokassa levottomasti käyttäytyvä ryhmä pitää sirkustunneista. Sirkustunneilla vaikuttaisi olevan rento ja hyvä tunnelma, siellä on harjoiteltu toisiin luottamusta ja rakentavaa toimintaa, riitaisuuskin on siellä vähäisempää. Nuoret keskittyvät harjoitteluun, mikä vähentää riitaisuutta. Erityisen mukavaksi sirkuksessa nähdään vapaus vaikuttaa siihen, mitä tehdään. Ryhmä on suuren osan koulujasta samassa luokassa, samojen ohjaajien kanssa. Sirkus tuo koulutyöhön vaihtelua. Erityisen hyvää on sirkusopettajien innostava ja mukaansa tempaava asenne. Vastahankaisuutta ei ole, oppilaat lähtevät harjoituksiin mukaan. He kuitenkin pitävät sirkusta enemmän lapsille sopivana harrastuksena eivätkä itse harrastaisi sitä vapaa-ajallaan.

4.4. Analysointi ja raportointi

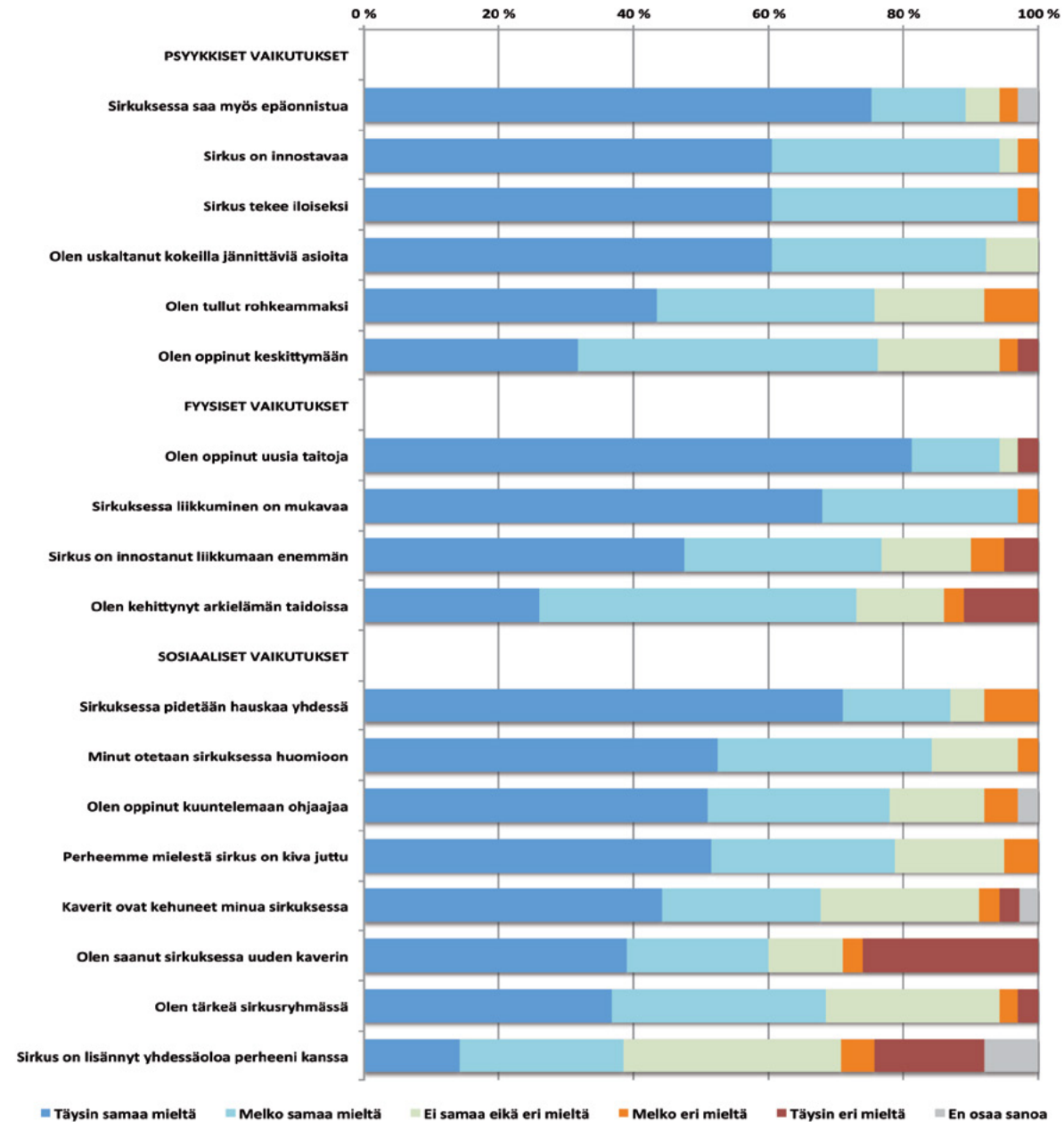
Kyselyiden ja haastatteluiden toteuttamisen jälkeen seuraa aineiston kokoaminen, analysointi ja raportointi. Tavoitteena on saada tulokset helposti esitettävään, selkeään muotoon, keskeisimpiä asioita esille nostaen. Monipuolinen tulost materiaali tuo aineistoon moniulotteisuutta.

Kyselyn analysointi

Kyselyiden monivalintakysymykset antavat lukumäärätietoa sirkuksen vaikutuksista: Kuinka moni sirkukseen osallistuja on viihtynyt sirkuksessa? Kuinka moni on oppinut uusia taitoja, saanut rohkeutta esiintymiseen tai löytänyt sirkuksesta uuden kaverin? Seuraavassa on esimerkki siitä, miten kyselyn toteuttamisen jälkeen monivalintakysymysten tulokset voidaan esittää kaaviokuvina.

Kyselyiden vastausten käsittelyssä ja analysoimisessa voidaan käyttää tilasto-ohjelmia (mm. SPSS, Tixel) tai internetkyselyohjelmia (Google Drive, Digium, Webropol ym.), jotka ovat käteviä ja tarpeellisia etenkin mittavampien tutkimusaineistojen käsittelyssä. Ohjelmat tuottavat taulukoita kyselyaineiston vastausjakaumista, kaaviokuvia sekä tarpeen mukaan muuta tilastotietoa, kuten keskiarvoja ja vertailutietoa eri vastaajaryhmien vastauksista. Muutamien vastaajien ja yksittäisten kyselyiden tuloksista voidaan tehdä yhteenvetoja myös ilman tilasto- ja verkkokyselyohjelmia yksinkertaisella tukkimiehen kirjanpidolla.

Kyselyiden monivalintakysymysten aineistosta voidaan tuottaa havainnollistavia kaaviokuvia taulukkolaskentaohjelman avulla. Saatavilla on maksullisia (esimerkiksi Microsoft Excel) ja maksuttomia (OpenOffice, LibreOffice ym.) verkkosivuilta tietokoneelle ladattavia taulukkolaskentaohjelmia. Monivalintakysymysten vastausjakaumia kuvaavat palkkikaaviot voivat jo olla riittäviä kyselyn tulosten havainnollistamiseksi (kuvio 1). Yksityiskohtaisempia ohjeita vastausten kokoomisesta taulukko-ohjelmaan ja kaaviokuvan laatimisesta on liitteessä 4.

Kuvio 1. Nuorille toteutetun kyselyn tulokset sirkustoiminnan vaikutuksista, n=38 (n-luku tarkoittaa kyselyiden vastanneiden määrää ja tuodaan esille aina kaaviokuvien yhteydessä).

Kaaviokuvat sisältävät paljon tietoa. Kaaviokuvien tulkitsemisessa voidaan tarkastella seuraavia kohtia:

- 1) Mihin asioihin suurin osa asiakkaista on tyytyväisiä? Ollaanko asioihin yleisestikin tyytyväisiä? Tarkastellaan siis niiden vastaajien osuuksia, jotka ovat täysin tai melko samaa mieltä väittämien kanssa.

Esimerkkikaavion 1 mukaan sosiaalisella sirkuksella on useita myönteisiä psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia vaikutuksia nuoriin. Kuviosta nousee selkeästi esille, että sirkukseen osallistuneet ovat pääsääntöisesti sitä mieltä, että sirkus on innostavaa, tekee iloiseksi ja siellä uskalletaan kokeilla uusia jännittäviä asioita. Sirkuksessa on hyvä ilmapiiri, jossa epäonnistuminen ei haittaa. Useimpien vastaajien kohdalla sirkus on lisännyt rohkeutta ja opettanut keskittymistä.

Valtaosa (yli 80 %) osallistujista on oppinut sirkuksessa uusia taitoja. Sirkuksessa liikkuminen on yleisesti koettu mukavaksi ja ¾ kokee saaneensa sirkuksesta ainakin jossain määrin intoa muuhunkin liikkumiseen. Joka viides nuori (noin 20 % nuorista) on havainnut, että uusista taidoista on ollut selkeästi hyötyä myös arkielämässä.

Samankaltaisia myönteisiä tulkintoja voidaan tehdä useimmista sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvistä väittämistä.

- 2) Mihin asioihin suurin osa asiakkaista on tyytymättömiä? Millaisten väittämien kanssa ollaan eniten eri mieltä? Mihin asioihin ollaan vähiten tyytyväisiä?

Koska useimpiin kysymyksiin saadut vastaukset ovat pääosin myönteisiä, voivat muutamat asiat kuviosta näyttäytyä negatiivisessa valossa, jos niissä vilahtaa punaista. ”Olen saanut sirkuksessa uuden kaverin”-väittämään ¼ vastaajista on vastannut olevansa eri mieltä. Tulokinnassa on huomioitava, että osa heistä saattaa tuntea jo entuudestaan sirkusryhmänsä ja voivat ollakin jo kavereita keskenään. Toiseksi on mietittävä, mitä tulosta pidetään ”hyvänä”. Vastaajista 60 % eli kuusi nuorta kymmenestä kokee saaneensa sirkuksessa uuden kaverin. Tästä näkökulmasta tarkastellen tulosta voidaankin pitää myönteisenä. Tulkintoja ei siis voi tehdä suoraviivaisesti sen mukaan, miltä ensisilmäys vaikuttaa.

Kyselyn tulosten mukaan nuorten ryhmässä sirkuksella ei havaita olevan merkittäviä vaikutuksia siihen, missä määrin nuoret viettävät aikaansa perheen parissa. Osa nuorista kokee itsensä tärkeäksi sirkusryhmässä, kun taas kolmannes nuorista lähinnä kokee sulautuvansa ryhmän massa.

MIA BERGIUS, SORIN SIRKUS

Vastausten kuvaamisessa on hyvä käyttää määrää tai vastanneiden osuutta kuvaavia ilmaisuja, kuten "lähes kaikki", "valtaosa", "yli puolet", "joka kolmas", "muutamasta vastaajasta" jne. taikka prosenttilukuja, jolloin saadaan esille se, kuinka yleisestä tuloksesta on kysymys vastaajajoukossa. Merkitse näkyviin vastanneiden määrä ja osuus kohderyhmästä sekä ikä- ja sukupuoli-kauma.

Kyselyn raportointi

Kyselyn tulosten raportoinnissa on hyvä edetä teemoittain, esimerkiksi tarkastelemalla omista kappaleistaan keskeisimpiä psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. Seuraavassa esimerkissä raportoinnin teemat etenevät seuraavasti: Psykkiset ja fyysiset vaikutukset, lähempi tarkastelu rohkeuden saamisesta, sosiaaliset vaikutukset, tekijät jotka tekevät sirkuksesta onnistunutta, tekijät, joita sirkuksessa tulisi kehittää (tai kun sellaisia asioita ei nouse lainkaan esille) sekä keskeinen ydinviesti tuloksista.

Esimerkissä on raportoitu kuviossa 1 esitettyjä monivalintakysymysten tuloksia ja poimittu mukaan aineistoa avoimiin kysymyksiin saaduista vastauksista. Tällaisella kyselyaineistolla on jo mahdollista saada monipuolinen katsaus sirkuksen hyvinvointivaikutuksista nuoriin.

Esimerkki kyselyn raportoinnista

Kyselyn mukaan lähes jokainen nuori kokee, että sirkus on innostavaa ja hauskaa. Nuoret nauttivat sirkuksessa liikkumisen tuomasta ilosta ja monet ovat saaneet sieltä virikkeitä muuhunkin liikuntaan. Lähes kaikki nuoret ovat oppineet sirkuksessa uusia taitoja, kuten pyörittämään vannetta, tempuillemaan diabololla, jongleeraamaan, seisomaan käsillä, kävelemään trapetsilla tai ajamaan yksipyöräisellä. Yleensä nuori löytää sirkuksesta oman juttunsa, sillä mahdollisuuksia on monia. Seitsemän kymmenestä nuoresta on havainnut, että sirkuksessa hankituista taidoista on hyötyä myös muussa elämässä.

Sirkuksessa nuoret ovat uskaltaneet kokeilemaan vaativiakin temppuja ja useimmat kokevat tullessaan sen kautta rohkeammiksi. Sirkuksessa saa myös epäonnistua myönteisessä hengessä, tulematta nolatuksi. Nuoret huomaavat, etteivät temput ole helppoja muillekaan, mutta yrityksen ja erehdyksen kautta taidot vähitellen karttuvat. Tunne onnistumisesta on huikaiseva. Nuoret kokevat saaneensa rohkeutta ylipäättään uusien asioiden kokeilemisessa sekä tietyissä tempuissa, kuten käsilläseisonnassa. Erään kyselyyn vastanneen nuoren kohdalla "korkeanpaikan kammosta on tullut vain muisto". Esiintyminen toisten edessä on myös kasvattanut rohkeutta. Suosionosoitukset palauttavat ja tuottavat mielihyvää.

Sirkuksessa pidetään hauskaa yhdessä. Ryhmän kokoonpanosta riippuen monet ovat tutustuneet siellä uusiin ihmisiin ja saaneet uuden kaverin. Valtaosa nuorista kokee, että he ovat oppineet entistä paremmin keskittymään taitoa vaativiin temppuihin ja kuuntelemaan ohjaajan neuvoja. Yleisesti lapset ja nuoret kokevat, että heidät on otettu hyvin huomioon harjoituksissa ja he ovat saaneet vaikuttaa siihen, millaisia harjoituksia ja temppuja tehdään.

Nuoret osaavat hyvin vastata kysymykseen, mikä sirkuksessa on mukavaa. Yleisesti uusien asioiden oppiminen koetaan erityisen innostavana. Välineistä suosituimpia ovat trampoliini, kangas ja trapetsi. Joidenkin mielestä sirkuksessa parasta ovat innostavat ohjaajat, joidenkin mielestä kaverit. Harjoituskerran alussa oleva lämmittelyleikki on monen mielestä erityisen mukavaa irrottelua. Monet nuoret eivät halua rajata vastaustaan, sillä heidän sanojensa mukaan sirkuksessa on mukavaa aivan "kaikki".

Lähes jokainen nuori toivoo, että voisi jatkaa sirkusharrastusta meneillään olevan kurssin jälkeenkin. Sirkuskyselyihin vastanneet nuoret eivät löydä juuri yhtään asiaa, mikä sirkuksessa olisi harmitavaa.

Kuviossa 1 on esitetty lasten ja nuorten vastauksia kyselytutkimukseen. Vastaajat ovat kokeneet sirkustoiminnan vaikuttavan merkittävästi niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin. Kyselyn tulosten mukaan sirkus saa nuorista esille heidän parhaat puolensa ja kykynsä mukavalla tavalla. Sirkus laittaa nuoren yrittämään parastaan.

Haastattelun analysointi

Analysoinnin tehtävänä on tuottaa tietoa siitä, millaisia vaikutuksia sirkustoiminnalla on ollut. Haastattelulomakkeissa (liite 3) on kysymykset jaoteltu eri teemoihin:

- ”Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta” -teema käydään läpi heti haastattelun alussa. Teemassa on yleiskysymyksiä sirkustoiminnan hyödyistä, haasteellisuudesta ja kehittämistä. Jos näihin kysymyksiin on saatu laajoja vastauksia, näkee tästä varsin hyvin keskeisen sisällön.
- ”Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset ja fyysiset)”. Näistä vastauksista saa parhaimmillaan suoraan tietoa vaikutuksista.
- ”Sirkustoiminnan vaikutukset hoitohenkilöstöön” -teeman kautta saadaan tietoa siitä, miten esimerkiksi hoitolaitoksissa sirkustoiminta on vaikuttanut hoitajien ja asukkaiden välisten suhteiden kehittymiseen ja miten toiminta on auttanut hoitohenkilökuntaa. Mikäli tähän on tullut runsaasti vastauksia, näistä voi kirjoittaa oman kappaleen.
- ”Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta” -teema tarjoaa tietoa lähinnä kehittämisen tueksi. Näitä ei ole tarpeen raportoida, jos oleellista lisäarvoa ei tule esiin.
- ”Tarinointia” -teemasta voi saada täydennyksiä analyysiin yksittäishavaintojen muodossa. Tästä voi myös saada tarinan raporttiin. Tarinoinnissa päästään parhaiten pintaa syvemmälle osallistujien tuntemuksiin ja elämyksiin, mikä täydentää hyvin kyselyiden monivalintakysymysten mittareiden tuottamaa määrällistä tietoa.

Analysointi pähkinäkuoressa

- Jo haastattelutilanteessa pyritään hahmottamaan, mitkä asiat ovat haastateltavan mielestä keskeisiä. Lisäkysymyksillä hankitaan tietoa juuri näistä teemoista. Tämä helpottaa huomattavasti analysointia.
- Analysoinnin edetessä materiaalia tiivistetään koko ajan. Alussa saattaa olla 20 sivua haastatteluaineistoa, josta poimitaan keskeisimpiä, toistuvia havaintoja. Koko haastatteluaineisto luetaan läpi alleviivaamalla omasta mielestä olennaisimmat tiedot. Loppusanoma voi tiivistyä muutama keskeiseen teemaan vaikutuksista.
- Materiaali, joka ei liity millään tavoin tutkimuksen teemaan, voidaan jättää analysoimatta. Näin säästetään aikaa ja vaivaa.
- Kannattaa kiinnittää huomiota sellaisiin asioihin, joita haastateltava on erityisesti tähden tänyt. Jos haastateltava opettaja on sanonut, että ”*ehdottomasti sirkus on lisännyt oppilaiden*

den yhteenkuuluvuuden tunnetta”, niin analyysissä on syytä kiinnittää erityistä huomiota sosiaalisten vaikutusten tarkasteluun. Kannattaa selvittää, tuleeko aineistosta esille muita tätä tukevia tuloksia.

- Olennaisimmista haastattelulauseista pyritään muodostamaan hyvinvointivaikutusten asiasanoja. Jos haastateltava on sanonut oppilaiden ottavan toisensa paremmin nykyisin huomioon, tämän voi kääntää asiasanaksi ”*sosiaalisen vuorovaikutuksen parantuminen*”.
 - Aineistosta nousevat keskeisimmät vaikutuksiin liittyvät asiasanat kirjataan ylös. Näin pystytään jäsentämään, millaiset hyvinvointivaikutukset toistuvat haastatteluissa eniten. Mikäli asiasanoja kertyy runsaasti, voidaan läheisesti toisiinsa liittyviä käsitteitä yhdistää samaan teemaan.
 - Keskeisimmät asiasanat listataan paperille. Haastatteluaineisto luetaan vielä kerran läpi ja tarkastellaan, nousevatko asiasanoihin liittyvät teemat aineistosta selkeästi esiin. Tarvittaessa asiasanalistaan tehdään muutoksia.
- ### Analysoinnissa huomioitavaa
- Vertaile kollegasi kanssa, saatteko samoja tuloksia. Keskustelkaa, mistä erot voivat johtua ja rakentakaa yhteisymmärrys.
 - Sirkustoiminnan vaikutusten selvittämistä voi verrata pienimuotoisen opinnäytetyön tekemiseen. Se ei ole lainkaan sen vaikeampaa. Jos sinulla ei ole juuri kokemusta opinnäytetöiden ja pienten tutkimusten teosta, kysy neuvoa kokeneemmilta.
 - Haastatteluaineisto tarjoaa tietoa toiminnan vaikutuksista, mutta myös toiminnan kehittämistarpeista, joten huomioi myös esiin nousevat kehittämisnäkökymykset.

Haastattelun raportointi

Aineistoa täytyy kunnioittaa, joten huomioon täytyy ottaa niin negatiiviset, neutraalit kuin positiivisetkin havainnot. Mikäli analysointivaiheessa aineistoa aletaan rajata niin, että tulokset ovat oman toiminnan kannalta mieluisia, vaarantaa tämä koko tutkimuksen teon mielekkyyden. Tutkimus tulee toteuttaa eettisesti oikein, luottamusta ja läpinäkyvyyttä rakentaen. Negatiivinen palaute mahdollistaa toiminnan asiakaslähtöisen kehittämisen ja on sen vuoksi tärkeää.

Mikäli raportoinnissa nostetaan esiin yksittäisen vastaajan kommentti, se on erotettava selkeästi leipätekstistä. Käytännössä tämä kannattaa tehdä seuraavasti: ”*erään tytön mielestä sirkustoiminnassa kaikkein mieleenpainuvinta on ollut...*”. Mikäli kommentti on suora lainaus, on se syytä laittaa lainausmerkkien sisään.

Mikäli raportoinnissa nostetaan yksittäinen vastaaja esiin, on yleensä syytä perustella, miksi näin tehdään. Jos haastatteluissa esiin tullut tieto on keskenään samankaltaista, ei yksittäisiä lainauksia ole välttämätöntä nostaa esiin. Tosin, jos aineisto on kauttaaltaan positiivista, voidaan tästä ottaa esille joku kuvaava lausahdus tai kuvaus.

Mikäli aineistosta osa puhuu selkeästi vaikutusten puolesta, mutta osa ei, voidaan tämä raportoida esimerkiksi seuraavasti:

”Puolet haastateltavista oli mielestään saanut sirkustoiminnasta innostusta liikkumiseen myös vapaa-ajalla. Eräs 10-vuotias poika oli innostunut myös kotona hyppimään säännöllisesti trampoliinilla, joka oli hankittu kotiin jo kahdeksan vuotta aiemmin. Puolet haastateltavista ei ollut muuttanut liikunnan määrää sirkuksen myötä.”

Yksittäiset, muusta aineistosta poikkeavat havainnot voidaan raportoida, mikäli nämä esitetään olevan yksittäisiä ja mikäli tämä tieto tuo selkeää lisäarvoa. Esimerkiksi seuraavasti:

”Haastateltavat eivät olleet kokeneet saaneensa sirkustoiminnan myötä uusia kavereita. Eräs ujo tyttö oli kuitenkin tutustunut sirkuksessa ikäiseensä tyttöön ja soittanutkin tälle jo useaan kertaan.”

”Haastattelujen perusteella sirkustoiminnalla on vaikutuksia osallistujien liikunnallisuuden jonkin verran. Yksi tapaus nousee ylitse muiden. 12-vuotias tyttö oli innostunut sirkuksesta niin tosissaan, että hän oli alkanut käydä säännöllisesti lenkillä, jotta hän jaksaisi temppuilla täysillä koko sirkustunnin ajan.”

Jos tulokset jakaantuvat hyvin runsaasti, tämä aineiston hajonta kuvataan sanallisesti, esimerkiksi:

”Aineiston perusteella sirkustoiminnan vaikutukset mielialaan ovat hyvin vaihtelevat. Noin joka toisella vastaajista ei ollut tähän mitään näkemystä, kolmannes koki saaneensa jonkin verran myönteisiä vaikutuksia ja joka kuudennella kokemukset olivat negatiivisia.”

Haastattelujen tulokset on syytä raportoida selkeästi ja tiiviisti. Jokaista haastattelukysymystä ei ole mielekästä raportoida auki. Nyrkkisääntö on, että mikäli vastauksista tulee esiin jotain selkeää lisäarvoa, se on syytä myös kirjata. Haastateltavat saattavat esimerkiksi puhua hyvinkin runsaasti positiivisista vaikutuksista sosiaalisuuteen, mutta vilkkauden osalta vastaukset ovat lyhyitä, eikä siihen osata antaa selkeää vastausta. Tällöin raporttiin voidaan kirjata pelkästään sosiaalisuudesta tai lisätä siihen, ettei osallistujien vilkkauksessa nähty tietynsuuntaisia muutoksia, vaan kokemukset olivat vaihtelevia.

Raportoinnissa voi käyttää omaa rakennetta ja tyyliä. Varsinkin, jos raportilla viestitään kunta-

päättäjille, on kieli ja muoto syytä rakentaa olemassa olevien käytäntöjen ja vaatimusten mukaan. Raportointi voidaan toteuttaa tiiviisti – oletuksena on, että kaikki jaksavat lukea yhden sivun verran tekstiä. Ensimmäisessä kappaleessa on syytä tuoda esiin keskeiset ja oleelliset havainnot sirkustoiminnasta. Ensimmäinen kappale kannattaa kirjoittaa sillä mielikuvalla, että mahdollinen lukija ei lue muuta kuin sen. Eli heti alkuun tulisi kirjoittaa olennaisin tieto, jonka lukijalle haluaa viestittää. Tämä keskeisin viesti voi olla sirkustoiminnan kokonaisvaltainen hyvinvointia lisäävä vaikutus: *”Sirkustoiminnalla on runsaasti fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia vaikutuksia.”* tai jokin erityinen havainto: *”Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret saavat sirkustoiminnasta runsaasti uusia sosiaalisia kontakteja”.*

Tämän olennaisen asian tuovan kappaleen jälkeen voi raportoida tarkemmin näistä havainnoista. Jaottelu voi olla sellainen, jossa sosiaalisia, psyykkisiä ja fyysisiä vaikutuksia kuvataan eri kappaleissa. Näissä kappaleissa kuvataan vaikutuksia yleisellä tasolla: *”Tutkimukseen osallistuneista perhesirkuksen kävijöistä lähes kaikki kokivat, että sirkustoiminnan vaikutuksesta perheen yhdessäolo on lisääntynyt myös vapaa-ajalla”* ja tarvittaessa myös annetaan valaiseva yksilöllinen esimerkki: *”Eräs perhe oli sirkustoiminnan seurauksena alkanut liikkua enemmän yhdessä”.*

Kaikki sellaiset asiat raportoidaan, jotka yleisen ymmärryksen mukaan kiinnostavat mahdollista raportin lukijaa. Mikäli lukija on liikuntapuolen vastaava, häntä mitä todennäköisimmin kiinnostaa se, millaisia fyysisiä vaikutuksia sirkustoiminnalla on, vai onko niitä olemassa lainkaan. Mikäli fyysisiä vaikutuksia ei ole havaittu, tätä tietoa ei ole välttämätöntä viestittää kulttuurivastaavalle.

Liian yksityiskohtaiseksi ei ole syytä mennä, olennainen asia täytyy erottaa epäolennaisesta. Sirkustoiminnan vaikutuksia raportoidessa kerrotaan ainoastaan sirkustoiminnan vaikutuksista!

Esimerkki haastattelun raportoinnista

Sirkuksen fyysiset vaikutukset näkyvät selkeästi, erityisesti siksi, että niitä on helpompi havainnoida kuin sosiaalisia tai psyykkisiä vaikutuksia. Monilla lapsilla lihaskunto ja fyysinen kestävyys ovat parantuneet, oman kehon hahmotus on lisääntynyt, oikeiden liikeratojen tekeminen on kohentunut ja kehon liikkuvuus sekä joustavuus ovat parantuneet. Hyvä esimerkki tästä on lapsi, jolla on hemiplegia eli toispuolihalvaus. Hänen toinen kätensä ei toiminut normaalisti, mutta sirkuksen myötä hänen heikompi kätensä aktivoitui ja sirkuksen loppunäytöksessä tämä käsi oli aktiivisesti toiminnassa.

Psyykkiset vaikutukset tulevat esiin enemmänkin yksilötasolla. Yhtenä esimerkkinä on tyttö, joka on äitinsä mukaan tullut huomattavasti iloisemmaksi sirkusharrastuksen myötä. Aiemmin hänellä ei ole ollut lainkaan harrastusta. Tytön rohkeus on lisääntynyt sirkuksen myötä, hän esimerkiksi käyttää tilaa nykyisin paljon monipuolisemmin. Täten myös avaruudellinen

hahmottaminen on parantunut. Tyttö on nauttinut esityksistä, jotka ovat äidin mukaan upeita kokemuksia, joissa jokainen saa olla tähti monivammaisuudestaan huolimatta.

Sosiaaliset vaikutukset tulevat esiin, koska lapset saavat toimia vertaisryhmässä, jossa suurin osa on monivammaisia. Vammaisilla lapsilla on valitettavan harvoin kavereita, joten sirkuksen myötä monet ovat löytäneet ystävyysuhteita. Myös perheen sisäinen tiiviys saattaa harrastuksen myötä lisääntyä. Esimerkiksi erällä työllä on melko pitkä matka sirkukseen. Tämän vuoksi isä on kuljettanut häntä sinne, ja he ovat saaneet matkasta itselleen yhteistä aikaa ja tekemistä. Matka on ollut heille yhteinen harrastus, kun muuten on ollut vaikeaa löytää mitään yhteistä tekemistä.

Sirkuksen tulokset riippuvat paljon siitä, mitä kukin itselleen asettaa tavoitteeksi. Esimerkiksi näkövammaisille ryhmäkohtaisia tavoitteita ovat olleet vuorovaikutuksen lisääminen, itseilmaisun kehittäminen, kaverisuhteiden vahvistuminen, omien rajojen koetteleminen sekä tasapainon ja koordinaation harjoittelu. Toiminta on ollut tavoitteiden suuntaista, ja muun muassa kaverisuhteet ovat vahvistuneet ja kaikki ovat päässeet kokeilemaan rajojaan.

Kyselyjen ja haastattelujen yhteen kokoaminen

Kyselyiden ja haastatteluiden tuloksia yhdistetään raportoinnissa, jos kohderyhmästä on koottu vaikutustietoa erilaisilla menetelmillä. Silloin on hyvä tuoda esille, mikä tulos pohjautuu laajempaan kysely- tai haastatteluaineistoon, mikä taas yksittäisiin kyselyvastauksiin tai haastatteluihin.

Kysely- ja haastatteluaineistot täydentävät toisiaan. Esimerkiksi koko vastaajaryhmän kattavasta kyselyaineistosta saadaan tilastollista eli määrällistä tietoa siitä, kuinka suurella osalla vastaajista on havaittu tiettyjä tuloksia. Kyselyistä saadaan mittareita, joiden tuloksia voidaan vertailla keskenään: esimerkiksi kuinka monen osallistujan kohdalla sirkus on tuottanut merkittäviä onnistumisen kokemuksia ja kuinka monen kohdalla fyysisten taitojen kohenemistä. Haastatteluaineistosta saadaan lähempää kuvausta ja esimerkkejä siitä, miten kyseiset asiat ilmenevät sirkukseen osallistuneen elämässä ja millaisia tunteita ne herättävät osallistujassa tai lähipiirissä.

5. MITEN VAIKUTUSTUTKIMUKSESSA PÄÄSEE ALKUUN?

Vaikutustutkimuksen toteuttaminen vaatii aikaa, suunnittelua, asioiden järjestelyä ja osaamista. Tutkimusyhteistyötä voi tehdä alan ammattilaisten kanssa, mutta jotain voi tehdä itsekkin kohdullisella työpanoksella. Mistä kannattaa aloittaa, ja mitä ainakin kannattaa tehdä vaikutustiedon saamiseksi?

1. Sirkustoiminnasta kannattaa kerätä palautetta osallistujilta, vaikka lyhytmuotoisellakin kyselyllä. Palautekyselyyn voi tehdä muutamia monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselyn voi toteuttaa sirkustunnin päätteeksi. Lyhyen kyselyn tulokset voi koota käsin laskemalla, jos siihen ei ole käytettävissä tilasto-ohjelmaa. Vastaukset avokysymyksiin kannattaa kirjata ylös.
2. Kannattaa haastatella muutamia asiakkaita, jotka ovat halukkaita antamaan palautetta. Haastattelussa on hyvä antaa keskustelun virrata. Haastattelijalla voi kirjoittaa vastauksista samanaikaisesti muistiinpanoja, mutta jotta aineisto ei jää liian niukaksi, haastattelu kannattaa tallentaa ja kirjoittaa myöhemmin tarkemmin ylös. Aito kerronta ja suorat osuvat puheenparret avaavat parhaiten sosiaalisesta sirkuksesta saatuja kokemuksia ja sen vaikutuksia.
3. Kyselyiden ja haastatteluiden tulokset kannattaa koota tiiviiseen, mutta hyvin kuvaavaan raporttiin. Kyselyistä saatuja tuloksia voidaan esittää kaaviokuvina, esimerkiksi vastauskaumia kuvaavina palkkikaavioina. Haastatteluista voidaan kirjoittaa tarinoita. Muutaman sivun raportti, jossa tuodaan selkeästi esille sosiaalisen sirkuksen kärkitulokset, palvelee usein paremmin tarkoitustaan kuin monikymmensivuinen tutkimuspaketti.
4. Mittavampaa tutkimusta voi toteuttaa yhteistyössä tutkimuksen asiantuntijoiden kanssa. Tutkijat voivat auttaa joissakin tutkimuksen vaiheissa tai toteuttaa tutkimuskokonaisuuden. Kannattaa toimia tiiviissä yhteistyössä tutkijoiden kanssa, jolloin he saavat tärkeän tuen tutkimuksen toteutukseen.

Liite 2: Kyselylomakkeet

Kysely sirkusta aloittavan lapsen/nuoren vanhemmalle/hoitajalle

VANHEMPIEN/HOITAJAN/OMAHOITAJAN LOMAKE, ALKUMITTAUS

Pyydämme tällä kyselyllä vanhempia tai hoitajaa arvioimaan sirkustoimintaa aloittavan lapsen tai nuoren tilannetta sekä odotuksia sirkustoinnalle. Sirkusryhmän päätösvaiheessa toteutamme toisen kyselyn, jolla selvitämme sirkustoinnin vaikutuksia lapseen/nuoreen. Kyselyllä selvitämme sirkustoinnin vaikutuksia. Kaikenlainen tieto kokemuksistanne sirkustoinnasta on tervetullutta, sillä tietoa hyödynnetään sosiaalisen sirkustoinnin kehittämiseksi.

Lapsen/nuoren sirkusryhmä: _____

Päivämäärä: ____ . ____ . ____

- Vastaaja: 1. Sirkusta harrastava lapsi/nuori itse
 2. Lapsen/nuoren isä tai äiti
 3. Lapsen/nuoren omahoitaja
 4. Ryhmänohjaaja
 5. Muu, kuka _____

1. Arvioi seuraavassa lapsen/nuoren elämäntilannetta ennen sirkustoimintaa.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Lapsi on yleensä tyytyväinen elämäänsä	5	4	3	2	1
Lapsi kokee, että hänellä on hyviä ominaisuuksia	5	4	3	2	1
Lapsi kokee olevansa taitava ainakin yhdessä asiassa	5	4	3	2	1
Lapsella on hyvä keskittymiskyky	5	4	3	2	1
Lapsi on rohkea ilmaisemaan itseään	5	4	3	2	1
Lapsi kokee usein onnistumisen iloa	5	4	3	2	1
Lapsella on ainakin yksi hyvä ystävä, jota tapaa viikoittain	5	4	3	2	1
Lapsella on hyviä suhteita muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Lapsi on viihtynyt hyvin jossakin ryhmässä	5	4	3	2	1
Lapsi ottaa helposti kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Lapsi saa usein hyvää palautetta muilta ihmisiltä	5	4	3	2	1
Lapsi kokee itsensä tasavertaiseksi muiden kanssa	5	4	3	2	1
Lapsi toimii maltillisesti ryhmässä	5	4	3	2	1
Viimeisen vuoden aikana					
Lapsella on ollut säännöllinen liikuntaharrastus	5	4	3	2	1
Lapsella on ollut jokin innostava harrastus	5	4	3	2	1
Lapsella on ollut virkistäviä ajanvietteitä	5	4	3	2	1
Lapsella on ollut keskittymistä kehittävä harrastus	5	4	3	2	1

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
2. Kysymyksiä vanhemmille/hoitajalle:					
Vietämme usein aikaa yhdessä perheen kesken	5	4	3	2	1
Minulla on usein mukavia hetkiä lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Minulla on hyvä suhde lapseen	5	4	3	2	1

3. Hoitoa tarvitsevaa lasta/nuorta koskevat kysymykset:

Lapsella on ollut toimintakykyä tukeva harrastus	5	4	3	2	1
Tunnen hyvin lapsen taidot ja sen, mihin hän kykenee	5	4	3	2	1

	harvoin tai ei koskaan	toisinaan	usein tai jatkuvasti	en osaa sanoa
4. Arvioi, kokeeko lapsi ongelmia seuraavissa asioissa				
Lapsi kärsii yksinäisyydestä	3	2	1	?
Lapsella on pitkään kestävää alakuloisuutta	3	2	1	?
Lapsi vetäytyy muiden ihmisten seurasta	3	2	1	?
Lapsella on vaikeasti selvitettäviä riitoja toisten kanssa	3	2	1	?

5. Numeroi kolme tärkeintä asiaa, mitä odotatte sirkustoinnalta (1 = tärkein, 2 = toiseksi tärkein, 3 = kolmanneksi tärkein)

- ___ Uusia kavereita lapselle
 ___ Yhteenkuuluvuutta muiden lasten kanssa
 ___ Liikunnallista harrastamista
 ___ Uusien taitojen oppimista
 ___ Fyysisen toimintakyvyn kohenemista
 ___ Mukavia kokemuksia
 ___ Mielialaa virkistävää toimintaa
 ___ Hyvää kontaktia sirkusta ohjaavan aikuisen kanssa
 ___ Rohkeutta itsensä ilmaisuun
 ___ Jokin muu asia, mikä: _____

6. Lapsella on vaikeuksia suoriutua seuraavista tehtävistä:

- ___ ...
 ___ ...
 ___ ...
 ___ ...

Taustatietoja sirkusta harrastavasta lapsesta/nuoresta

7. Sirkusta harrastava lapsi/nuori on _____
 1. tyttö
 2. poika
8. Lapsi/nuori on _____ -vuotias

Lapsen nimi: _____
 Nimitietoja käytetään tämän kyselyn ja sirkuskurssin loppuvaiheessa toteutettavan kyselyn tietojen yhdistämiseksi ja vertailemisen mahdollistamiseksi. Tiedot pidetään luottamuksellisina.

Kiitos vastaamisesta! Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Kysely sirkusta harrastaneen lapsen/nuoren vanhemmalle/hoitajalle

VANHEMPIEN/HOITAJAN/OMAHOITAJAN LOMAKE, LOPPUMITTAUS

Pyydämme tällä kyselyllä vanhempia tai hoitajaa arvioimaan sirkustoimintaa harrastaneen lapsen kokemuksia sirkustoiminnasta ja sen vaikutuksia lapseen. Kysely liittyy sirkustoiminnan alussa toteutettuun kyselyyn ja tuo siihen vertailukohtaa. Kyselyllä selvitämme sirkustoiminnan vaikutuksia. Tietoa hyödynnetään sosiaalisen sirkustoiminnan kehittämiseksi.

Lapsen/nuoren sirkusryhmä:

Päivämäärä: _____

- Vastaaja:
1. Sirkusta harrastava lapsi/nuori itse
 2. Lapsen/nuoren isä tai äiti
 3. Lapsen/nuoren omahoitaja
 4. Ryhmänohjaaja
 5. Muu, mikä _____

1. Arvioi seuraavassa lapsen/nuoren elämäntilannetta sirkustoiminnan jälkeen.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Lapsi on yleensä tyytyväinen elämäänsä	5	4	3	2	1
Sirkus on virkistänyt lapsen mielialaa	5	4	3	2	1
Lapsi kokee että hänellä on hyviä ominaisuuksia	5	4	3	2	1
Sirkus on merkittävästi kohentanut lapsen itsetuntoa	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi on kokenut olevansa taitava ainakin yhdessä asiassa	5	4	3	2	1
Lapsi on oppinut sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1
Lapsi on kokenut usein onnistumisen iloa sirkuksessa	5	4	3	2	1
Sirkuksen myötä lapsi on harrastanut enemmän liikuntaa	5	4	3	2	1
Sirkus on kohentanut lapsen fyysistä toimintakykyä	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsen keskittymiskyky on kehittynyt	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi on ollut rohkea ilmaisemaan itseään	5	4	3	2	1

Täydennä lause:

Mielestäni sirkuksessa erittäin hyvää on _____

Yllätyin siitä, että sirkuksessa lapsi/nuori uskalsi _____

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Lapsella on ainakin yksi hyvä ystävä sirkuksessa	5	4	3	2	1
Lapsi on kokenut yhteenkuuluvuutta sirkusryhmään	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi ottaa hyvin kontaktia muihin ihmisiin	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsella on hyvä suhde sirkusohjaajaan	5	4	3	2	1
Lapsen toiveet on otettu huomioon sirkusharjoituksissa	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi saa runsaasti hyvää palautetta	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsi kokee tasavertaisuutta muiden kanssa	5	4	3	2	1
Lapsi kuuntelee hyvin ohjeita sirkuksessa	5	4	3	2	1
Lapsi toimii maltillisesti sirkusryhmässä	5	4	3	2	1
Lapsi on osallistunut sirkukseen säännöllisesti	5	4	3	2	1

Sirkustoiminta on vaikuttanut erittäin myönteisesti

2. Kysymyksiä vanhemmille/hoitajalle:

Sirkus on ollut perhettä yhdistävä harrastus	5	4	3	2	1
Sirkus on lisännyt perheemme yhdessäoloa	5	4	3	2	1
Sirkus on luonut mukavia hetkiä lapsen kanssa	5	4	3	2	1
Minulla on hyvä suhde lapseen	5	4	3	2	1
Sirkus on lähentänyt suhdettani lapseen	5	4	3	2	1

3. Hoitoa tarvitsevaa lasta/nuorta koskevat kysymykset:

Sirkus on kehittänyt lapsen toimintakykyä	5	4	3	2	1
Tunnen hyvin lapsen taidot ja sen mihin hän kykenee	5	4	3	2	1
Sirkuksessa olen oppinut tuntemaan paremmin lapsen taitoja	5	4	3	2	1

Sirkus on auttanut lasta suoriutumaan seuraavista tehtävistä:

.....

Taustatietoja sirkusta harrastavasta lapsesta/nuoresta

Sirkusta harrastava lapsi/nuori on

1. tyttö
2. poika

Lapsi/nuori on _____-vuotias

Lapsen nimi:

Nimitietoja käytetään tämän kyselyn ja sirkuskurssin alkuvaiheessa toteutetun kyselyn tietojen yhdistämiseksi ja vertailemisen mahdollistamiseksi.

Kiitos vastaamisesta! Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Hei sinä sirkuksen harrastaja!

Kerro täällä lomakkeella, mitä mieltä olet sirkustoiminnasta.

LASTEN LOMAKE

Sirkusryhmäsi:

Onko sinulla mukavaa sirkuksessa? (Ympyröi sopivan vastauksen numero)

1. Hyvin mukavaa
2. Melko mukavaa
3. Ei kovin mukavaa
4. Ei lainkaan mukavaa

Oletko samaa vai eri mieltä seuraavista asioista sirkuksessa?

Ympyröi sopiva naama

☺ = samaa mieltä, ☹ = ei samaa eikä eri mieltä, 😬 = eri mieltä

	samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	eri mieltä
Sirkus on innostavaa	☺	☹	😬
Sirkus tekee iloiseksi	☺	☹	😬
Olen oppinut keskittymään sirkuksessa	☺	☹	😬

Mikä on ollut mukavaa sirkuksessa?

Olen uskaltanut kokeilla jännittäviä asioita	☺	☹	😬
Olen tullut sirkuksessa rohkeammaksi	☺	☹	😬
Sirkuksessa saa myös epäonnistua	☺	☹	😬

Missä asiassa olet entistä rohkeampi?

Sirkuksessa liikkuminen on mukavaa	☺	☹	😬
Olen oppinut sirkuksessa uusia taitoja	☺	☹	😬
Sirkus on innostanut minua liikkumaan enemmän	☺	☹	😬

Millaisia taitoja olet oppinut sirkuksessa?

	samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	eri mieltä
Olen saanut sirkuksessa uuden kaverin	☺	☹	😬
Olen oppinut kuuntelemaan ohjaajaa	☺	☹	😬
Sirkuksessa pidetään hauskaa yhdessä	☺	☹	😬
Minut otetaan sirkuksessa huomioon	☺	☹	😬
Olen tärkeä sirkusryhmässä	☺	☹	😬
Kaverit ovat kehuneet minua sirkuksessa	☺	☹	😬
Meidän perheen mielestä sirkus on kiva juttu	☺	☹	😬

Onko sirkuksessa jotain vaikeaa tai harmittavaa? Mitä?

Taustatietoja

Olen

1. tyttö
2. poika

Ikäni: ____ vuotta

Olen osallistunut sirkustoimintaan

1. kerran
2. 2–5 kertaa
3. 6–10 kertaa
4. yli 10 kertaa

Haluatko jatkaa sirkustoimintaa?

1. Haluan, minkä vuoksi?

2. En halua, minkä vuoksi et?

3. En osaa sanoa

Kiitos vastaamisesta!

Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Hei sinä sirkuksen harrastaja!

Kerro tällä lomakkeella, mitä mieltä olet sirkustoiminnasta.

NUORTEN LOMAKE

Sirkusryhmäsi:

Sirkus on mielestäni (ympyröi sopivan vastauksen numero)

1. hyvin mukavaa
2. melko mukavaa
3. ei kovin mukavaa
4. ei lainkaan mukavaa

Oletko samaa vai eri mieltä seuraavista asioista sirkuksessa?

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Sirkus on innostavaa	5	4	3	2	1
Sirkus tekee iloiseksi	5	4	3	2	1
Olen oppinut keskittymään sirkuksessa	5	4	3	2	1

Mikä on ollut mukavaa sirkuksessa?

.....

Olen uskaltanut kokeilla jännittäviä asioita	5	4	3	2	1
Olen tullut sirkuksessa rohkeammaksi	5	4	3	2	1
Sirkuksessa saa myös epäonnistua	5	4	3	2	1

Missä asiassa olet rohkeampi?

.....

Sirkuksessa liikkuminen on mukavaa	5	4	3	2	1
Olen oppinut sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1
Sirkus on innostanut minua liikkumaan enemmän	5	4	3	2	1
Olen oppinut sirkuksessa taitoja, joista on hyötyä myös arkielämässä	5	4	3	2	1

Millaisia taitoja olet oppinut sirkuksessa?

.....

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Olen saanut sirkuksessa uuden kaverin	5	4	3	2	1
Olen oppinut kuuntelemaan ohjaajaa	5	4	3	2	1
Sirkuksessa pidetään hauskaa yhdessä	5	4	3	2	1
Minut otetaan sirkuksessa huomioon	5	4	3	2	1
Olen tärkeä sirkusryhmässä	5	4	3	2	1
Kaverit ovat kehuneet minua sirkuksessa	5	4	3	2	1
Meidän perheen mielestä sirkus on kiva juttu	5	4	3	2	1
Sirkus on lisännyt yhdessäoloa perheeni kanssa	5	4	3	2	1

Onko sirkuksessa jotain vaikeaa tai harmittavaa? Kerro, millaisia asioita.

.....

Taustatietoja

Olen

1. tyttö
2. poika

Ikäni: _____ vuotta

Olen osallistunut sirkustoimintaan

1. kerran
2. 2–5 kertaa
3. 6–10 kertaa
4. yli 10 kertaa

Haluatko jatkaa sirkustoimintaa?

1. Kyllä, minkä vuoksi?

.....

2. En, minkä vuoksi et?

3. En osaa sanoa

Täydennä lause:

Sirkuksessa mieleenpainuvinta on ollut

.....

Kiitos vastaamisesta!

Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Kysely sirkusta harrastavien vanhemmille, hoitajille ja luokanopettajille

Kerro tällä lomakkeella, mitä mieltä olet lapsen tai nuoren sirkusharrastuksesta. Kyselyllä selvitetään sirkustoiminnan vaikutuksia. Tietoa käytetään myös sirkustoiminnan kehittämiseksi.

Lapsen/nuoren sirkusryhmä:

Päivämäärä: __. __. ____

- Vastaa: 1. lapsen/nuoren isä tai äiti
2. lapsen/nuoren omahoitaja
3. ryhmänohjaaja/luokanopettaja
4. muu, mikä

Arvioi seuraavassa sirkustoiminnan merkitystä ja vaikutuksia lapsen/nuoren kohdalla.

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Lapsi viihtyy sirkuksessa erinomaisesti	5	4	3	2	1
Lapsi on innostunut sirkuksesta	5	4	3	2	1
Sirkus on virkistävää	5	4	3	2	1
Sirkus on kehittänyt lapsen keskittymiskykyä	5	4	3	2	1

Täydennä lause:

Mielestäni sirkuksessa erittäin hyvää on

Sirkus on rohkaissut lasta itsensä ilmaisuun	5	4	3	2	1
Lapsi on oppinut sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1
Sirkus on tuottanut lapselle runsaasti onnistumisen iloa	5	4	3	2	1

Yllätyin siitä, että sirkuksessa lapsi/nuori uskalsi

Sirkus on lisännyt lapsen liikunnan määrää	5	4	3	2	1
Sirkuksessa lapsen keuhonhallinta on parantunut	5	4	3	2	1
Sirkus on vahvistanut arkielämässä tarvittavia taitoja	5	4	3	2	1

Sirkustoiminta on vaikuttanut erittäin myönteisesti

Sirkuksessa lapsella on hyvät suhteet muihin ryhmäläisiin	5	4	3	2	1
Lapsi viihtyy hyvin sirkusryhmässään	5	4	3	2	1
Sirkuksessa pidetään hauskaa yhdessä	5	4	3	2	1

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Lapsi on voinut vaikuttaa sirkusharjoitusten sisältöön	5	4	3	2	1
Lapsi huomioidaan hyvin sirkusryhmässä	5	4	3	2	1
Lapsi saa sirkuksessa hyvää palautetta	5	4	3	2	1

Sirkusohjaajan kanssa yhteistyö on sujuvaa	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja antaa selkeitä ohjeita	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja ohjaa hyvin ryhmäänsä	5	4	3	2	1
Harjoiteltavat temput ovat sopivan vaikeita	5	4	3	2	1
Sirkusryhmä keskittyy hyvin harjoituksiin	5	4	3	2	1

Kysymyksiä vanhemmille/hoitajalle:

Sirkus on mielestäni hyvä harrastus lapselle/nuorelle	5	4	3	2	1
Meidän perheen mielestä sirkus on mukava juttu	5	4	3	2	1
Perheemme on kiinnostunut lapsen sirkusharrastuksesta	5	4	3	2	1
Sirkus on lisännyt yhdessäoloa perheen kanssa	5	4	3	2	1

Hoitoa tarvitsevaa lasta/nuorta koskevat kysymykset:

Lapsen hoito on helpottunut sirkuksen myötä	5	4	3	2	1
Sirkuksessa käsitykseni lapsen kyvyistä on parantunut	5	4	3	2	1
Olen saanut hyviä ideoita lapsen kanssa puuhaamiseen	5	4	3	2	1

Sirkus on helpottanut arjessa lapsen suoriutumista seuraavista tehtävistä:

Oletko havainnut sirkuksessa jotain vaikeaa tai hämmentävää? Kerro näistä kokemuksista.

Taustatietoja sirkusta harrastavasta lapsesta/nuoresta

Sirkusta harrastava lapsi/nuori on Lapsi/nuori on ____-vuotias

1. tyttö
2. poika

Lapsi/nuori on osallistunut sirkustoimintaan viimeisten 12 kuukauden aikana

1. kerran
2. 2–5 kertaa
3. 6–10 kertaa
4. yli 10 kertaa

Haluatteko lapsen/nuoren edelleen jatkavan sirkustoimintaa?

1. Kyllä, minkä vuoksi?
2. En, minkä vuoksi ei?
3. En osaa sanoa

Kiitos vastaamisesta! Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Kysely sirkusta harrastavan vanhuksen läheiselle/hoitajalle

LÄHEINEN/HOITAJA ON OSALLISTUNUT SIRKUSTOIMINTAAN VANHUksen KANSSA

Kertokaa tällä lomakkeella, millaisia havaintoja olette tehnyt vanhuksesta sirkustoimintaan liittyen: miten vanhus on kokenut sirkustoiminnan ja millaisia vaikutuksia olette huomannut sirkustoiminnalla olevan. Kyselyllä selvitämme sirkustoiminnan vaikutuksia. Tietoa käytetään myös sirkustoiminnan kehittämiseksi.

Sirkuksen nimi:

Vanhuksen sirkusryhmä:

Päivämäärä:-.....-.....

- Vastaaja: 1. Vanhuksen läheinen/omahoitaja
2. Hoitaja vanhainkodissa/palveluasunnossa
3. Vanhus itse
4. muu, kuka

A. KYSYMYKSIÄ SIRKUKSESSA MUKANA OLELLEILLE HOITAJILLE

Arvioi seuraavassa sirkustoiminnan merkitystä ja vaikutuksia vanhuksen kohdalla. Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Vanhus viihtyy hyvin sirkuksessa	5	4	3	2	1
Sirkus on virkistävää vanhukselle	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus toimii keskittyneesti	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus hyödyntää vahvuuksiaan	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus on oppinut uusia taitoja	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus kokee iloa taidoistaan	5	4	3	2	1

Täydennä lause:

Vanhuksen mielihyvän sirkuksessa huomaa erityisesti siitä, kun

Sirkus on lisännyt vanhuksen halua kommunikoida	5	4	3	2	1
Sirkuksessa on hyvä ryhmähenki	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus pitää kosketuksen saamisesta	5	4	3	2	1

Sirkuksen ryhmätoiminnassa oli vanhukselle erityisen mukavaa se, että

Sirkuksessa vanhus on entistä omatoimisempi	5	4	3	2	1
Sirkuksessa vanhus liikkuu tavanomaista sujuvammin	5	4	3	2	1

Yllätyin siitä, että sirkuksessa vanhus kykeni

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Sirkusohjaajan ja -ryhmän yhteistyö:					
Yhteistyö sirkusohjaajan ja hoitajien välillä on sujuvaa	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja antaa selkeitä ohjeita vanhukselle	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja vetää hyvin koko ryhmää	5	4	3	2	1
Harjoiteltavat temput ovat sopivan haastavia	5	4	3	2	1
Sirkusryhmä keskittyy hyvin harjoitukseen	5	4	3	2	1

Hoitajien näkemyksiä sirkuksesta vanhusten hoidossa:

Sirkus on mielestäni erityisen hyvä harrastus vanhukselle	5	4	3	2	1
Vanhuksen hoito on helpottunut sirkuksen myötä	5	4	3	2	1
Sirkus on lisännyt yhdessä toimimista vanhusten kanssa	5	4	3	2	1
Sirkuksessa olen saanut paremman kontaktin vanhukseen	5	4	3	2	1
Sirkuksessa käsitykseni vanhuksen kyvystä on parantunut	5	4	3	2	1
Olen saanut sirkuksesta keinoja motivoida vanhusta	5	4	3	2	1
Olen saanut sirkuksesta ideoita vanhusten liikuntaan	5	4	3	2	1
Olen saanut ideoita vanhusten ryhmätoimintaan	5	4	3	2	1
Olen hyödyntänyt työssäni sirkuksessa saamiani ideoita	5	4	3	2	1
Hoitajien mielestä sirkus on mukava juttu	5	4	3	2	1
Sirkus on lisännyt arjen iloa vanhusten kanssa	5	4	3	2	1
Sirkus on parantanut työilmapiiriä työyhteisössä	5	4	3	2	1

Koen sirkustoiminnan tukevan vanhuksen hoitamista erityisesti sen vuoksi, että

B. KYSYMYKSIÄ KAIKILLE HOITAJILLE

Valitse kunkin asian kohdalla yksi vaihtoehto sen mukaan, tulisiko vanhuksen saada siihen tukea ja onko hän saanut tarvitsemaansa tukea sirkustoiminnasta.

	Vanhus ei tarvitse tukea	Sirkus on vaikuttanut myönteisesti	Sirkus ei ole vaikuttanut	Sirkus on vaikuttanut kielteisesti
Mielialan kohennusta	4	3	2	1
Virkistymistä	4	3	2	1
Keskittymistä toimintaan	4	3	2	1
Hyviä hetkiä toisten seurassa	4	3	2	1
Lisää vuorovaikutusta toisten kanssa	4	3	2	1
Lisää halua tehdä asioita itse	4	3	2	1

	Vanhus ei tarvitse tukea	Sirkus on vaikuttanut myönteisesti	Sirkus ei ole vaikuttanut	Sirkus on vaikuttanut kielteisesti
Arkielämän taitojen vahvistumista	4	3	2	1
Lisää aktivoivaa toimintaa	4	3	2	1
Liikuntakyvyn ylläpitämistä	4	3	2	1
Parannusta unenlaatuun	4	3	2	1
Ruokahalun kohonemista	4	3	2	1
Kykyä huomioida toisia ihmisiä	4	3	2	1
Yhteistyökykyä hoitotilanteissa	4	3	2	1
Koskettamisen hyväksymistä	4	3	2	1
Väkivaltaisuuden hillitsemistä	4	3	2	1

Oletko havainnut sirkuksessa jotain harmittavaa?

1. en
2. kyllä

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Kielteiset tuntemukset:					
Sirkus tuottaa vanhukselle ahdistusta	1	2	3	4	5
Sirkus aiheuttaa vaikeita siirtymiä tiloista toiseen	1	2	3	4	5
Vanhus on kokenut sirkuksen fyysisesti liian uuvuttavaksi	1	2	3	4	5
Sirkustoiminnan järjestäminen on hoitajille vaivalloista	1	2	3	4	5

Muuta harmittavaa sirkuksessa, mitä?

C. TAUSTATIETOJA SIRKUSTA HARRASTAVASTA VANHUksesta

Sirkusta harrastava vanhus on	Onko vanhuksella muistisairaus
1. Nainen	1. Ei ole
2. Mies	2. Kyllä, lievä muistisairaus
	3. Kyllä, keskivaikea muistisairaus
	4. Kyllä, vaikea muistisairaus

Vanhus on osallistunut sirkustoimintaan viimeisten 12 kuukauden aikana
1. kerran 2. 2–5 kertaa 3. 6–10 kertaa 4. yli 10 kertaa

Olisiko mielestänne hyvä jatkaa vanhuksen sirkustoimintaa edelleen?

1. Kyllä, minkä vuoksi?
2. Ei, minkä vuoksi?
3. En osaa sanoa

Kiitos vastaamisesta! Palauta lomake sirkusohjaajalle.

Kysely perhesirkukseen osallistuneille perheille

PERHEEN LOMAKE

Kertokaa tällä lomakkeella, mitä mieltä olette sirkustoiminnasta.

Sirkusryhmä/paikka, jossa olette osallistuneet sirkukseen:

Sirkus on perheemme mielestä (ympyröi sopivan vastauksen numero)

1. hyvin mukavaa
2. melko mukavaa
3. ei kovin mukavaa
4. ei lainkaan mukavaa
5. vaikea sanoa, kokemuksemme ovat vaihtelevia

Onko perheenne samaa vai eri mieltä seuraavista asioista sirkuksessa?

Ympyröi sopiva numero asteikolla 5–1 (5 = täysin samaa mieltä... 1 = täysin eri mieltä)

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Koemme sirkuksen innostavana	5	4	3	2	1
Sirkus on virkistävää	5	4	3	2	1
Pidämme yhdessä hauskaa sirkuksessa	5	4	3	2	1
Sirkus on perheemme yhteinen mielenkiinnon kohde	5	4	3	2	1
Kannustamme toisiamme sirkuksessa	5	4	3	2	1
Perheemme on uskaltanut kokeilla jännittäviä asioita	5	4	3	2	1
Olemme oppineet sirkuksessa uusia taitoja	5	4	3	2	1
Sirkuksessa saa myös epäonnistua	5	4	3	2	1
Sirkus tuottaa onnistumisen iloa	5	4	3	2	1

Mikä sirkuksessa on perheenne mielestä erityisen mukavaa?

Onko sirkuksessa perheenne mielestä jotain harmittavaa? Kerro näistä kokemuksista.

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Sirkus on lisännyt yhdessäoloa perheen kesken	5	4	3	2	1
Sirkuksessa käsityksemme lapsen kyvyistä on parantunut	5	4	3	2	1
Sirkus on vahvistanut vanhemman suhdetta lapseen	5	4	3	2	1
Sirkuksessa liikkuminen on mukavaa	5	4	3	2	1
Juttelemme sirkuksesta perheen kesken	5	4	3	2	1

Täydennä lause:

Sirkuksessa mieleenpainuvinta on ollut

.....

	täysin samaa mieltä	melko samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	melko eri mieltä	täysin eri mieltä
Sirkusohjaajan kanssa yhteistyö on sujuvaa	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja antaa selkeitä ohjeita	5	4	3	2	1
Sirkusohjaaja ohjaa hyvin perhettämme	5	4	3	2	1
Harjoiteltavat temput ovat sopivan vaikeita	5	4	3	2	1

Miten haluaisitte kehittää sirkusohjausta?

.....

Taustatietoja perheestänne

Perheestämme on osallistunut sirkukseen

1. lapsi/lapsia
2. äiti
3. isä
4. muu perheenjäsen, kuka _____

Sirkukseen osallistuneiden lasten ikävaihe

1. alle kouluikäinen
2. alakoulussa oleva
3. yläkoulussa oleva

Osallistuiko perheestänne sirkukseen kaikki perhekeskuksessa mukana olleet?

1. Kyllä
2. Ei

Olemme osallistuneet sirkustoimintaan _____ kertaa

Kiitos vastaamisesta!

Palauta lomake sirkusohjaajallesi.

Liite 3: Haastattelurungot

Haastatteluissa käytetään seuraavia sirkuksen eri kohderyhmille ja vastaajaryhmille suunnattuja haastattelurunkoja.

1. Nuorten ja aikuisten haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmät:

- a) sirkukseen osallistuneet lapset, nuoret ja aikuiset, joilla on tavoitteena oppimisvalmiuksien ja elämähallintataitojen kehittäminen
- b) aikuiset päihde- ja mielenterveyskuntoutujat

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- a) Millaista sirkus on ollut?
- b) Mikä sirkuksessa on parasta?
- c) Miten sirkustoimintaa voitaisiin muuttaa? Mistä et pitänyt?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Onko sirkus aiheuttanut muutosta

- 1) koulussa olemiseen? Miten?
- 2) kotona olemiseen? Miten?
- 3) vapaa-ajalla?

b) Oletko saanut sirkuksesta kavereita?

c) Mitä muuta olet harrastanut? Miten sirkus eroaa muista harrastuksistasi?

3) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Onko teidän sirkusryhmä oppinut ryhmässä työskentelyä?
- b) Onko sirkustoiminnalla ollut vaikutusta teidän ryhmähenkeen?
- c) Haluaisitko jatkaa sirkusharrastusta? (ei kysyä, jos jatkoa ei ole tulossa)
- d) Miten muuttaisit sirkusohjausta?
- e) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

4) Tarinointia

- a) Oletko oppinut sirkuksessa jotain uutta?
- b) Onko sirkuksessa ollut jotain yllättävää? Kerro tällaisesta tilanteesta/asiasta.
- c) Onko sirkuksessa ollut jotain pelottavaa?
- d) Miten kuvaisit sirkusta lyhyesti yhdellä tai kahdella lauseella muille kavereillesi?
- e) Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleen sirkuksesta?

2. Perhesirkuksen haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Sirkukseen osallistunut perhe
(esim. perhekuntoutuskeskuksen, perhesirkuksen sekä ensi- ja turvakodin perheet)

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- a) Millaista sirkus on ollut?
- b) Mikä sirkuksessa on parasta? (Kaikki vastaavat)
- c) Miten sirkustoimintaa voitaisiin muuttaa? Mistä et pitänyt? (Kaikki vastaavat)

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

- a) Onko sirkus aiheuttanut muutosta muussa elämässä? Miten?
- b) Onko teillä muita perheen yhteisiä harrastuksia?
 - Miten sirkus eroaa niistä?
- c) Onko sirkus vaikuttanut vuorovaikutukseen perheessä? Miten?

3) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Miten perhesirkus toimii ryhmänä?
- b) Mitä hyvää on ollut sirkusohjaajan toiminnassa?
- c) Miten muuttaisit sirkusohjausta?
- d) Haluaisitko sirkuksen jatkuvan? Minkä vuoksi?
- e) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

4) Tarinointia

- a) Oletko oppinut sirkuksessa jotain uutta?

- b) Onko sirkuksessa ollut jotain yllättävää? Kerro tällaisesta tilanteesta/asiasta. (Kaikki vastaavat)
- c) Onko sirkuksessa ollut jotain pelottavaa?
- d) Miten kuvaisit sirkuksesta saatuja kokemuksia lyhyesti yhdellä tai kahdella lauseella? (Kaikki vastaavat)
- e) Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleen sirkuksesta? (Kaikki vastaavat)

3. Vanhusten hoitohenkilökunnan haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Sirkukseen osallistuneiden vanhusten hoitohenkilökunta

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- a) Millaiseksi oletit sirkustoiminnan? Onko se vastannut odotuksiisi?
- b) Mitä hyvää sirkuksessa on?
- c) Miten sirkustoimintaa voitaisiin muuttaa? Mistä et pitänyt?
- d) Millaista muuta viriketoimintaa vanhuksilla on? Miten sirkus poikkeaa niistä?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Miten sirkus on vaikuttanut vanhuksiin? Esim.

- mielialaan?
- keskittymiskykyyn?
- rohkeuteen?
- vanhusten liikkuvuuteen?
- lääkityksen määrään?
- vireystasoon (uni, rauhallisuus)?
- arjen sujuvuuteen?

b) Onko sirkus vaikuttanut vanhusten vuorovaikutukseen

- perheessä?
- muiden vanhusten/asukkaiden kanssa?
- hoitajien kanssa?

- c) Ketkä hyötyisivät sirkuksesta? Miten ja minkä vuoksi?
- d) Ketkä eivät hyötyisi sirkuksesta?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset hoitohenkilöstöön

a) Miten sirkus on vaikuttanut toimintaan asiakkaan kanssa?

- Asiakkaan motivointiin
- Yhteistyön sujuvuuteen arkiaskareissa
- Yhteisen toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen asiakkaan kanssa
- Omaan asennoitumiseen hoitotyössä
- Omaan työssä jaksamiseen
- Työilmapiiriin

b) Millaiseksi olet kokenut oman roolisi sirkuksessa?

4) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Mitkä asiat tekevät vanhusten sirkuksesta onnistunutta ja laadukasta?
- b) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

5) Tarinointia

Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleesi sirkuksesta?

4. Näkövammaisten hoidon asiantuntijan haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Näkövammaisten lasten hoidon asiantuntija

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- a) Miten luonnehtisit sirkustoimintaa näkövammaisten lasten kanssa?
- b) Mitä hyvää näet näkövammaisten lasten sirkuksessa?
- c) Mitä haasteellista näet näkövammaisten lasten sirkuksessa?
Miten näitä asioita voitaisiin kehittää?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan osallistujan

- 1) mielialaan ja keskittymiskykyyn
- 2) rohkeuteen
- 3) liikkuvuuteen ja kehonhallintaan
- 4) avaruudelliseen hahmottamiseen
- 5) arjen hallintaan

b) Millaisena näet sirkuksen mahdollisuudet tarjota vertaistukea perheille?

- c) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan näkövammaisten lasten vuorovaikutukseen toisten kanssa arkielämässä?
- d) Ketkä hyötyvät sirkuksesta eniten?
- e) Sopiiko sirkus kaikille näkövammaisille?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset hoitohenkilöstöön

a) Miten sirkus on vaikuttanut toimintaan lapsen kanssa?

- 1) motivointiin
- 2) yhteistyön sujuvuuteen arkiaskareissa
- 3) toisen antamaan kosketukseen
- 4) yhteisen toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen

4) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

a) Miten osallistujat ovat suhtautuneet sirkuksessa

- muihin ryhmäläisiin ja ryhmässä toimimiseen?
- ohjaajaan (verrattuna esim. opettajaan koulussa)?

b) Onko sirkuksen fyysinen rasitus ollut sopiva?

- c) Minkä olet kokenut hyväksi sirkusohjaajan toiminnassa?
- d) Miten kehittäisit sirkusohjausta?
- e) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

5) Tarinointia

a) Onko sirkuksessa ollut jotain yllättävää?

- b) Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleen sirkuksesta?
- c) Miten kuvaisit sirkustoiminnasta saatuja kokemuksia yhdellä tai kahdella lauseella?

5. Vauvaperheiden ja ammattilaisten haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Vauvasirkukseen osallistuneet vanhemmat, neuvolatyöntekijät ja vastaanottokodin henkilökunta

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- Millaista sirkus on ollut? Onko se vastannut odotuksia?
- Mikä sirkuksessa on parasta? (Kaikki vastaavat)
- Miten vauvasirkusta voitaisiin kehittää? (Kaikki vastaavat)

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan vauvan

- mielialaan
- rohkeuteen
- liikkuvuuteen
- kehonhallintaan

b) Vahvistaako sirkus lähipiirin tarvitsemia taitoja vauvan hoidossa? Millaisia?

c) Oletko havainnut sirkuksen vaikuttavan vuorovaikutukseen perheessä?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset hoitohenkilöstöön

Miten sirkus on vaikuttanut toimintaan asiakasperheen kanssa?

- asiakkaiden motivointiin
- yhteistyön sujuvuuteen arkiaskareissa
- toisen antamaan kosketukseen
- yhteisen toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen asiakkaan kanssa
- työyhteisön ilmapiiriin

4) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

a) Miten osallistujat ovat suhtautuneet sirkuksessa

- muihin ryhmäläisiin?
- neuvolan tai vastaanottokodin työntekijöihin?
- sirkusohjaajaan (verrattuna neuvolan/vastaanottokodin työntekijöihin)?

b) Minkä olet kokenut hyväksi sirkusohjaajan toiminnassa?

c) Miten kehittäisit sirkusohjausta?

d) Mitkä asiat tekevät vauvasirkuksesta onnistunutta ja laadukasta?

- Mikä on mielestäsi sopiva osallistujamäärä tällaisessa ryhmässä?

e) Mikä on sirkustuokioiden sopiva tapaamismäärä?

f) Haluaisitteko sirkuksen edelleen jatkuvan?

5) Tarinointia

a) Onko sirkuksessa ollut jotain yllättävää? Kerro tällaisesta tilanteesta/asiasta. (Kaikki vastaavat)

b) Miten kuvaisit sirkuksesta saatuja kokemuksia lyhyesti yhdellä tai kahdella lauseella? (Kaikki vastaavat)

6. Lasten, nuorten ja aikuisten ryhmänohjaajien haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Ryhmänohjaajat lasten, nuorten ja aikuisten ryhmissä, joissa tavoitteena on oppimisvalmiuksien ja elämänhallintataitojen kehittäminen tai päihde- ja mielenterveyskuntoutus

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- Millaiseksi oletit sirkustoiminnan? Onko se vastannut odotuksiisi?
- Mitä hyvää sirkuksessa on? (Kaikki vastaavat)
- Miten sirkustoimintaa voitaisiin muuttaa? Mistä et pitänyt?
- Millaista muuta harrastustoimintaa/virkistystoimintaa/ vastaavaa toimintaa nuorille on? Miten sirkus poikkeaa niistä?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Miten sirkus on vaikuttanut nuoriin? Esim.

- mielialaan?
- keskittymiskykyyn?
- rohkeuteen?
- vilkkauteen?
- rauhallisuuteen?
- liikkuvuuteen ja keuhonhallintaan?
- sosiaalisuuteen?
- arjen sujuvuuteen?

b) Onko sirkus vaikuttanut nuorten vuorovaikutukseen

- perheessä?
- muiden nuorten kanssa?
- ohjaajien/opettajien kanssa?

c) Minkä tyyppiset nuoret hyötyvät sirkuksesta? Miten ja miksi?

d) Ketkä eivät hyödy sirkuksesta?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset ohjaajiin

a) Miten sirkus on vaikuttanut toimintaan nuorten kanssa?

- Nuorten motivointiin
- yhteistyön sujuvuuteen (käyttäytyminen, kurinalaisuus)
- omaan motivaatioon / asennoituminen työhön
- omaan työssä jaksamiseen
- ilmapiiriin

b) Millaiseksi olet kokenut oman roolisi sirkuksessa?

4) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- Mitkä asiat tekevät nuorten sirkuksesta onnistunutta ja laadukasta?
- Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

5) Tarinointia

a) Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleen sirkuksesta? (Kaikki vastaavat)

7. Lastensuojeluperheiden ohjaajien haastattelurunko

Haastattelun vastaajaryhmä:

Perhekuntoutuskeskuksen ja lastensuojelun perhetyön ohjaajat

Haastattelukysymykset:

1) Keskeisimmät kokemukset sirkuksesta

- Millaiseksi oletit sirkustoiminnan? Onko se vastannut odotuksiisi?
- Mitä hyvää sirkuksessa on?
- Miten sirkustoimintaa voitaisiin muuttaa? Mistä et pitänyt?
- Millaista muuta harrastustoimintaa/virkistystoimintaa/ vastaavaa toimintaa perheille on? Miten sirkus poikkeaa niistä?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Miten sirkus on vaikuttanut perheisiin? Esim.

- mielialaan?
- rohkeuteen?
- rauhallisuuteen?

- 4) liikkuvuuteen ja kehonhallintaan?
- 5) sosiaalisuuteen?
- 6) arjen sujuvuuteen?

b) Onko sirkus vaikuttanut vuorovaikutukseen

- perheessä?
- muiden perheiden kanssa?
- ohjaajien kanssa?

c) Minkä tyyppiset perheet hyötyvät sirkuksesta? Miten ja miksi?

d) Ketkä eivät hyödy sirkuksesta?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset ohjaajiin

a) Miten sirkus on vaikuttanut toimintaan perheiden kanssa?

- 1) perheiden motivointiin
- 2) yhteistyön sujuvuuteen
- 3) omaan motivaatioon / asennoitumiseen työhön
- 4) omaan työssä jaksamiseen
- 5) ilmapiiriin

b) Millaiseksi olet kokenut oman roolisi sirkuksessa?

4) Sirkusryhmän ja -ohjaajan toiminta

- a) Mitkä asiat tekevät perheiden sirkuksesta onnistunutta ja laadukasta?
- b) Mikä on sirkustuokioiden sopiva kesto ja tapaamistiheys?

5) Tarinointia

Mikä on paras muisto, joka on jäänyt mieleen sirkuksesta? (Kaikki vastaavat)

8. Sirkusohjaajan haastattelurunko sirkusryhmän ohjaamisesta

Haastatteluun vastaaja: sirkusohjaaja

Haastattelukysymykset:

A) SIRKUSRYHMÄN OHJAAMINEN

1) Keskeisimmät kokemukset sirkusryhmän vetämisestä

- a) Millaista tämän ryhmän ohjaaminen on ollut?
- b) Mikä on ollut onnistunutta?
- c) Mikä on haasteellista?

2) Sirkustoiminnan vaikutukset (psykkiset, sosiaaliset, fyysiset)

a) Miten sirkus on vaikuttanut kohderyhmään? Esim.

- mielialaan?
- keskittymiskykyyn?
- rohkeuteen?
- vilkkauteen?
- rauhallisuuteen?
- liikkuvuuteen ja kehonhallintaan?
- sosiaalisuuteen?
- arjen sujuvuuteen?

b) Ketkä hyötyvät sirkuksesta? Miten ja miksi?

c) Ketkä eivät hyödy sirkuksesta?

3) Sirkustoiminnan vaikutukset ohjaajiin

- a) Miten sirkus on vaikuttanut ohjaajiin?
- b) Miten vuorovaikutus ryhmäläisten ja heidän oman ohjaajansa välillä on kehittynyt?

4) Tarinointia

Mikä on paras muistosi tämän ryhmän osalta?

B) SIRKUSTOIMINTA YLEISESTI

1) Miksi sirkustoiminta on vaikuttavaa? Kerro keskeisimmät havaintosi?

2) Millaisissa ryhmissä vaikutukset näkyvät erityisesti? Millaisia vaikutuksia? Miksi?

3) Keskeisimmät onnistumiset sirkusryhmien vetämisessä?

4) Keskeisimmät haasteet sirkusryhmien vetämisessä?

5) Kerro hyvä muisto tilanteesta, jossa havaitisit sirkustoiminnalla olevan positiivisia vaikutuksia?

Liite 4: Kyselyaineiston käsittely taulukko-ohjelmassa

Kyselyaineiston monivalintakysymysten vastausten käsittelyssä on hyvä käyttää tilasto-ohjelmia ja luoda niillä kaaviokuvia vastausjakaumista. Muutamien vastaajien ja yksittäisten kyselyiden tuloksista voidaan tehdä yhteenvetoja käsityönä tukkimiehen kirjanpidolla laskemalla erilaisten vastausten määrät ja kokoamalla tiedot taulukkoon. Ohjelmana voidaan käyttää Microsoft Exceliä tai muita taulukkolaskentaohjelmia, kuten OpenOfficea ja LibreOfficea, jotka ovat maksuttomia ja ladattavissa verkkosivuilta. Alla olevassa esimerkissä on käytetty Exceliä.

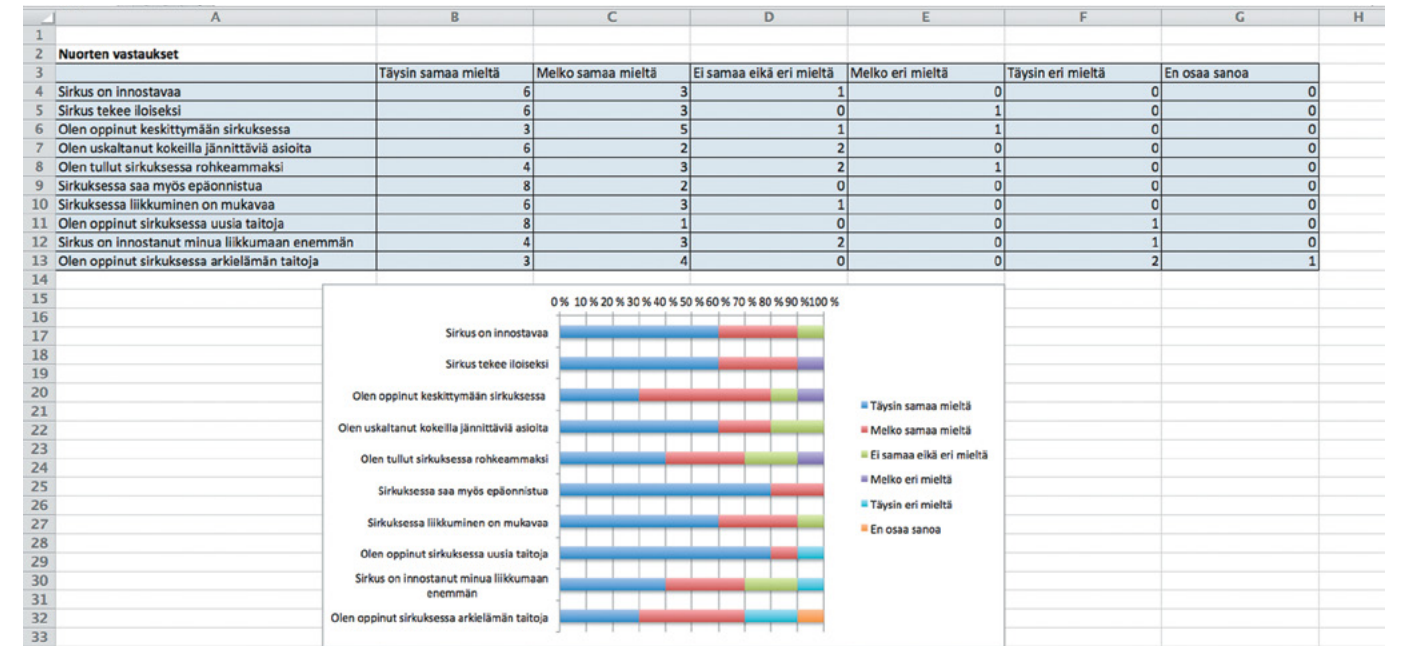
Ohjeistus Excel-taulukon ja kaaviokuvan laatimiseen

Kyselylomakkeiden kysymyksiin saaduista vastausmääristä laaditaan kuvan 1 mukainen taulukko Exceliin (kuvassa sinisellä pohjalla). Sarakkeeseen B4 kirjataan niiden vastanneiden määrä, jotka ovat valinneet kysymyksen ensimmäiseen väittämään ”Sirkus on innostavaa” vastausvaihtoehdon ”Täysin samaa mieltä”. Seuraavaan sarakkeeseen tulee ”Melko samaa mieltä” -vastauksen valinneiden määrä jne. Näin edetään alenevasti kysymys kysymykseltä. Taulukko on valmis, kun kaikista vastauslomakkeista on laskettu ja kirjattu vastausten määrät.

Tämän jälkeen taulukkoalue valitaan ”maalamalla” se hiiren avulla ja Excelin ylävalikosta mennään kohtaan Kaaviot, painetaan palkkikaavio-kuvaa ja valitaan ”pinottu palkkikaavio”. Näin saadaan yllä kuvattu kaaviokuva. Kuvan väittämät saa yllä olevaan järjestykseen kaksoisnapauttamalla hiirellä palkkien vasenta reunaviivaa ja avautuvalla Asteikko-sivulla rastittamalla kohdan ”luokat käänteisessä järjestyksessä”.

Muista kyselyn sisältämistä monivalintakysymyksistä laaditaan samanlaiset taulukot ja kaaviokuvat. Kaaviokuvan voi kopioida esim. Word-ohjelman sivulle seuraavasti: Paina hiirtä kuvan päällä ja valitse ylhäältä Muokkaa-valikosta Kopioi-komento. Siirry sitten Word-sivulle, paina hiirellä sivun päällä ja valitse Muokkaa-valikosta Sijoita- tai Liitä-komento.

Excelissä ja muissa tilasto-ohjelmissa voi muokata diagrammeja edelleen haluamallaan tavalla: esimerkiksi vaihtaa palkkien värejä ja leveyttä. Myönteisissä vastauksissa on hyvä käyttää vaaleita sinisen tai vihreän sävyjä, kielteisissä vastauksissa tummempia punaisen ja violetin sävyjä. Taulukossa olevat kysymykset voi myös järjestää uudelleen ylhäältä alaspäin esimerkiksi sen mukaan, kuinka paljon myönteisiä vastauksia niihin on saatu. Näin kuvioon saadaan selkeyttä ja luettavuutta.

Kuva 1. Excel-taulukko ja kaaviokuva yhden kysymyspatteriston tuloksista.

Liite 5: Tutkimuslupahakemuksia

Kolme esimerkkiä tutkimuslupahakemuksista.

Vanhemmille osoitettu tutkimuslupahakemus

LUPA HAASTATTELUUN OSALLISTUMISESTA JA AINEISTON KÄYTÖSTÄ SOSIAALISEN SIRKUKSEN TUTKIMUKSEEN
Hei Sinä sirkustoimintaan osallistunut!
Olemme toteuttamassa tutkimusta sosiaalisen sirkustoiminnan vaikutuksista, ja tavoitteenamme on haastatella sirkustoiminnassa mukana olevien tahojen eri sidosryhmiä. Nyt haluaisimme tiedustella kokemuksiasi siitä, millaisia vaikutuksia sirkustoiminnalla on ollut perheen hyvinvointiin. Haastatteluihin osallistuneiden nimet jäävät vain haastattelijan tietoon, ja käymämme keskustelut pysyvät luottamuksellisina. Haastattelun toteuttaa sirkuksen oma ohjaaja. Haastatteluissa saatuja tietoja käytetään ainoastaan tutkimustyössä sosiaalisen sirkuksen vaikutusten selvittämisessä.
Tutkimuksen toteuttajien yhteyshenkilöt: (Nimi ja puhelinnumero)
Kiitos jo etukäteen osallistumisesta!
Lupa haastatteluun ja tutkimukseen osallistumiseen
Tutkimukseen osallistujan nimi _____
Päiväys _____
Vanhemman allekirjoitus _____
Vanhemman allekirjoitus _____

OULU		Tutkimuslupahakemus	1 (1)
Hakijan henkilötiedot			
Sukunimi	Etunimet	Henkilötunnus	
Kotiosoite	Postinumero	Postitoimipaikka	
Sähköpostiosoite	Puhelin		
Tiedot tutkimuksesta			
Tutkimus, johon tutkimus sisältyy			
<i>Sosiaalisen sirkuksen vaikutusten tutkimus</i>			
Tutkimuksen kohderyhmä			
<i>Sirkustoimintaan osallistuvat asiakkaat, heidän vanhempansa ja sirkusohjaajat</i>			
Tutkimuksen aikataulu			
Laitos / yliopisto, johon tutkimus tehdään			
Lyhyt kuvaus tutkimuksesta (max 50-80 sanaa)			
<i>Tutkimuksella tuotetaan tietoa sirkuksen aikaansaamista hyvinvointivaikutuksista. Vaikutustiedon saamiseksi keräämme tietoa sirkustoiminnassa mukana olevilta asiakkailta ja heidän ohjaajiltaan näkemyksiä siitä, miten he kokevat sirkustoiminnan vaikuttaneen asiakkaisiin (fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset vaikutukset).</i>			
Tutkimuksen ohjaajan tiedot			
Sukunimi	Etunimi	Nimike	
Sähköpostiosoite	Puhelin		
Tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset ja tutkimustuloksista tiedottaminen			
Miten tutkimuksessa otetaan huomioon tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset?			
<i>Aineisto analysoidaan siten yksityisyydensuojaa kunnioittaen eikä raportoinnissa vastaajia pysty tunnistamaan. Tutkimuksessa ei käytetä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä henkilörekistereitä. Kyselyt ja haastattelut käsitellään nimettöminä. Tietoja ei käytetä muuhun kuin tutkimustarkoitukseen.</i>			
Miten / milloin tutkimustuloksista toimitetaan tiedote sivistys- ja kulttuuripalveluihin?			
Allekirjoitus			
Paikka ja aika	Allekirjoitus ja nimen selvitys		
Palautus ja liitteet			
LIITTEET		PALAUTUS	
Tiedote tutkittavaan yksikköön Mahdollinen tutkimussuunnitelma		Allekirjoitettu hakemus liitteineen toimitetaan: Päivi Mäki, kehittämisspäälikkö, sivistys- ja kulttuuripalvelut/tukipalvelut, PL 17, 90015 Oulun kaupunki paivi.maria.maki(at)ouka.fi	
Postiosoite	Puhelin	Faksi	www.ouka.fi

Yleisversio tutkimuslupahakemuksesta kuntiin

Tutkimuslupahakemus

päiväys

(vastaanottajan yhteystiedot)

Arvoisa vastaanottaja,

(oman sirkuksen nimi) hakee tutkimuslupaa aineiston keräämiseen liittyen sosiaalisen sirkustoiminnan vaikutusten selvittämiseen.

Tutkimuksella tuotetaan tietoa sirkuksen aikaansaamista hyvinvointivaikutuksista. Vaikutustiedon saamiseksi keräämme tietoa sirkustoiminnassa mukana olevilta asiakkailta ja heidän ohjaajiltaan näkemyksiä siitä, miten he kokevat sirkustoiminnan vaikuttaneen asiakkaisiin (fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset vaikutukset).

Tutkimuksen nimi: Sosiaalisen sirkuksen vaikutusten tutkimus

Tutkimuksen vastuhenkilö:

Organisaatio / nimi / osoite / puhelinnumero / sähköpostiosoite

Tietojen käyttötarkoitus: Tutkimustiedon kerääminen sirkuksen vaikutusten todentamiseksi

Tutkimuksen kohderyhmä:

1. Ryhmän ohjaajat ja hoitajat
2. Ryhmään osallistuvat asiakkaat ja heidän vanhempansa

Suorittamistapa:

- Ryhmä- ja yksilöhaastattelut
- Kyselyt

Suoritusajankohta:

- (tutkimuksen aloittaminen ja päättäminen kuukauden tarkkuudella)

Aineiston analysointi ja tulosten raportointi: Osallistujilta kerätään kokemusperäistä tietoa haastattelujen avulla sosiaalisen sirkustoiminnan vaikutuksista. Aineisto analysoidaan siten yksityisyydensuojaa kunnioittaen, eikä raportoinnissa vastaajia pysty tunnistamaan.

Tutkimusaineiston suojaus, säilyttäminen ja hävittäminen: Tutkimuksessa ei käytetä salassa pidettäviä asiakirjoja eikä henkilörekistereitä. Kyselyt ja haastattelut käsitellään nimettöminä. Tietoja ei käytetä muuhun kuin tutkimustarkoitukseen.

Lyhyt kuvaus hankkeesta ja tutkimussuunnitelmasta:

Tutkimuksen kohde ja tavoite:

Soveltavaa ja sosiaalista sirkusta käytetään osallisuuden ja yhteisöllisyyden sekä arjen toimintojen edistäjänä. Opetuksen kohderyhmiin kuuluu muun muassa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, maahanmuuttajia, päihdekuntoutujia, laitoshoidon asiakkaita, eläkeläisiä sekä kohderyhmien parissa työskenteleviä työyhteisöjä.

Hyvinvointivaikutusten todentamisen avulla sirkustoimijat voivat jatkossa perustella palvelujen ostajalle soveltavan ja sosiaalisen sirkuksen hyötyjä. Täten vaikutusten

selvittäminen voi auttaa sirkusorganisaatioita palveluiden myynnissä. Soveltavaa ja sosiaalista sirkusta käytetään osallisuuden ja yhteisöllisyyden sekä arjen toimintojen edistäjänä. Opetuksen kohderyhmiin kuuluu muun muassa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, maahanmuuttajia, päihdekuntoutujia, laitoshoidon asiakkaita, eläkeläisiä sekä kohderyhmien parissa työskenteleviä työyhteisöjä. Tutkimus tuottaa tietoa sirkuksen aikaansaamista hyvinvointivaikutuksista.

Tutkimusmenetelmät ja -analyysi:

Kyselytutkimukset hankkeen kohderyhmille. Kyselyt toteutetaan paperilomakkeilla, joita jaetaan kohderyhmille sirkusohjauksen yhteydessä. Sirkusohjaajat huolehtivat vastauslomakkeiden kokoamisesta. Kyselylomakkeet koostuvat väittämistä ja avoimista kysymyksistä. Kyselylomakkeissa käytetään arviointiasteikkoja, jotka tuottavat kvantitatiivista kehitystä mittaavaa arviointitietoa.

Kyselytutkimisella selvitetään kohderyhmien yksilökohtaista fyysistä, henkistä ja sosiaalista kehitystä. Tulosten analysoinnissa kootaan kyselyiden keskeiset havainnot ja tulokset. Tulosten esittämisessä hyödynnetään kaavioita.

Haastattelujen kohderyhmät valitaan edustavasti siten, että erilaiset ryhmät pääsevät esiin (esim. kehitysvammaiset, vanhukset, mielenterveyskuntoutujat ja erityistä tukea tarvitsevat nuoret). Haastattelukysymykset muotoillaan kunkin kohderyhmän erityispiirteen mukaan, yhteistyössä projektihenkilöstön kanssa.

Kohderyhmissä, joissa asiakkaat voivat itse kertoa ja arvioida kokemuksiaan, haastattelut suunnataan heille itselleen. Sellaisissa kohteissa, joissa kohderyhmän edustajat eivät pysty osallistumaan haastatteluihin, toteutetaan haastattelut vanhemmille ja ohjaajille.

Haastattelut toteutetaan osin ryhmähaastatteluina ja osin yksilöhaastatteluina. Ryhmähaastattelut tehdään seuraavasti:

- Ohjaajien ryhmähaastattelut
- Vanhempien ryhmähaastattelut
- Kohderyhmän ryhmähaastattelut

Yksilöhaastattelut toteutetaan joko kasvokkain tai puhelimitse kohderyhmille ja heidän läheisilleen sekä ohjaajille. Haastattelut kirjataan, analysoidaan ja esitetään tiiviissä muodossa. Haastattelujen pohjalta luodaan kokonaiskuvia hyvinvointivaikutuksista eri näkökulmista.

Tutkimusluvan hakija sitoutuu käyttämään saamia tietoja vain tässä hakemuksessa ilmoitettuun tarkoitukseen, eikä luovuta tai myy tietoja edelleen.

Allekirjoitus

Tutkimusluvan hyväksyjän allekirjoitus, nimen selvennys ja yhteystiedot

KOLMAS LÄHDE JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Arsi Veikkolainen

Vaikuttavuuden osoittaminen on tätä aikaa

Vaikuttavuuden osoittaminen hyvinvointipalveluissa kulttuuri-, liikunta ja nuorisovaluon yhdistyksien näkökulmasta on Kolmannen lähteen toiminnan tärkeä tavoite. Meidän ajatuksiamme vaikuttavuuden arvioinnissa on kiteytetty ja esitetty vastavalmistuneessa selvityksessämme *Vuorovai-
kutuksessa vaikuttamiseen, hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus – caseja ja keinoja*. Selvityksen on toteuttanut Mervi Rajahonka Aalto-yliopiston kaupparkeakoulun Pienyrityskeskuksesta. Lisäksi vaikuttavuuden esittämiseen liittyviä käytäntöjä on esitelty Kolmannen lähteen *Casebookissa* ja työkaluja vaikuttavuuden arviointiin on tarjolla *Handbookissa*.

Kolmannen lähteen selvityksessä käsitellään nimenomaan vaikuttavuuden arviointia. **Vaikutusten arviointi** pyrkii osoittamaan tavoitteen mukaisen muutoksen tapahtumisen. Siinä selvitetään ensin lähtötilanne, jota verrataan lopputilanteen tuloksiin. Loppu- ja lähtötilannetta vertailemalla voidaan osoittaa mahdollinen muutos eli vaikutus. **Vaikuttavuuden arvioinnissa** tarkastellaan vaikutuksia laajemmin ja pidemmällä tähtäimellä. Se kuvaa, miten vaikuttavuus syntyy tietyn toiminnan vaikutusten ja ympäristössä vaikuttavien tekijöiden yhteisvaikutuksena.

Tekemämme selvitys tarjoaa erityisesti kulttuuri-, liikunta ja nuorisovaluon yhdistyksille eväitä lähteä mukaan vaikuttavuuden arvioinnin polulle. Selvitys pyrkii auttamaan yhdistystä tekemään juuri sitä hyödyttäviä valintoja. Nämä valinnat liittyvät tavoitteiden asettamiseen, sidosryhmien kanssa toimimiseen, aineistonkeruun menetelmiin, vaikutusten kuvaamiseen ja esittämiseen. Selvityksessä esitellään seitsemän esimerkkitapauksen kautta sitä, mistä toiminnan vaikuttavuus syntyy ja miten sitä voidaan kuvata. Kaksi esimerkeistä on sirkusalalta: Sirkus Magentan sirkus lähiölapsille ja Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Pii Poon sirkus ikäihmisille.

Olemme rakentaneet vaikuttavuuden arvioinnin ympärille myös koulutusta. Tosin itse selvitys ja muut materiaalit toimivat sellaisenaankin asioihin perehtymisen ja vaikuttavuuden arvioinnin käynnistämisen välineinä. Tässä lainaus erään tämän kehittämisohjelman pilottihankkeen projektipäälliköltä: *”Uusiin asioihin tutustuminen ja niiden käynnistäminen kannattaa tehdä jonkun sellaisen henkilön kanssa, joka hallitsee asian. Kaikkea ei kannata opetella ja hallita itse, kun osajakiin on käytettävissä avuksi.”*

Keskeiset valinnat ja käytännön totetus

Kolmannen lähteen perusajatus vaikuttavuuden arvioinnissa on luoda ymmärrys siitä, miten vaikutusten suunnittelu ja arviointi edistää oppimista omasta toiminnasta. Eli miten vaikuttavuuden arviointi toimii yhdistyksen palvelutuotannon ohjauksen välineenä. Tähän liittyy myös vaikuttavuuden ja palvelun laadun yhteys. Tämä on meidän valintamme, sillä vaikuttavuuden arvioinnin lähtökohta voi olla myös vuoropuhelu sidosryhmien kanssa rahoituksen merkeissä – tai jokin muu ulkoinen paine.

Toinen valintamme liittyy tekemällä oppimiseen omista lähtökohdista. Vaikuttavuuden arvioinnissa pohjimmiltaan on kyse sisäisestä pohtimisesta ja löytöjen kuvailusta liittyen kysymykseen:

mitä hyvää yhdistys saa aikaan toiminnallaan ja palveluillaan? Eli mitä positiivisia vaikutuksia yhdistyksen palvelut tuottavat sen käyttäjien hyvinvointiin.

Kyse on siis tiedon keräämisestä ja tuottamisesta – ei mistään rakettitieteestä, kuten Sosiaalikehitys Oy:n Jukka Lidman on osuvasti todennut.

Käytännössä vaikuttavuuden arvioinnissa edetään viiden askeleen kautta: 1) tavoitteiden asettaminen ja suunnittelu, 2) sidosryhmien määrittely, 3) aineiston ja mittareiden määrittely, 4) vaikutusten todentaminen, arvottaminen ja seuranta sekä 5) raportointi.

Kolmannen lähteen koulutuksiin on luotu vaikuttavuuden arvioinnin vuosikello. Se on työkalu siihen, miten vaikutusten arviointi istutetaan yhdistyksen arkeen. Vaikuttavuuden arvioinnin vuosikello kytkee hallinnon rutiinit, vuosittaiset tapahtumat ja käytännön toiminnan vaikuttavuuden arviointiin. Se ajoittaa tiedonkeruun ja tuottamisen, vaikutusten todentamisen, vaikutustavoitteiden ja mittareiden määrittämisen sekä yhteenvedon ja tuloksista viestimisen omalle välle sekä sidosryhmille.

Menetelmiä joka lähtöön

Vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin tekemiselle on vahvasti esillä ollut menetelmälähtöisyys luonut ”vaikean asian” leiman. Tällainen näkemys nousee myös Kolmannen lähteen paikallistason arvioinnista. Siinä yhdistykset toivat esille, että ”tieto lisää tuskaa”. Kuitenkin ne yhdistykset, jotka olivat pohtineet arviointimenetelmiä, totesivat tämän johtavan palveluiden kohderyhmään kohdistuvien vaikutusten parempaan huomiointiin. Epävarmimpia olivat ne yhdistykset, jotka eivät olleet käyttäneet mitään arviointimenetelmää, mutta tunnistivat arvioinnin tärkeyden.

Edelleen paikallistason arvioinnin perusteella kävi ilmi, että yhdistyksissä vaikuttavuusarvioinnin haasteisiin vastataan eri tavoin. Eräs esille noussut käyttökelpoinen tapa on testata kevyesti erilaisia käytäntöjä ja menetelmiä. Nämä kokeilut voidaan rajoittaa koskemaan vain osaa toiminnasta, esimerkiksi vain yhtä palvelua tai sen tiettyä osaa.

Menetelmän valintaan liittyy oleellisesti, miksi ja kenelle arviointityötä tehdään. Vaikka arvioinnin tekemisen painopiste olisi oman toiminnan ohjauksessa, niin on tärkeää pohtia myös sidosryhmien kanssa yhdessä sopivimman menetelmän valintaa ja vaikutusten esittämisen tapaa. Liikkeelle voi lähteä vaikkapa palvelun ostajasta ja siitä, mitkä ovat ostajan arvostamia perusteluja.

Kolmannen lähteen vaikuttavuus selvitys esittelee eri menetelmiä ja käsittelee sopivan menetelmän valintaa. Tähän liittyvä keskeinen viesti on, että eri arviointimenetelmät ja mittarit on kehitetty jotain tiettyä tarkoitusta varten, tietyistä arvolähtökohdista ja olettamuksista. Ne siis painottavat eri asioita.

Parhaimmillaan sopiva menetelmä auttaa ymmärtämään ja kuvaamaan tapahtuneet muutokset sekä niiden syyt ja seuraukset. Pahimmillaan tarkoitukseensa vaikeaselkoinen menetelmä ei onnistu tyydyttävästi edes esittämään keskeisiä vaikutuksia oikein missään valossa.

Menetelmiä on paljon. Kolmannen lähteen selvityksessä esitellään yleistajuisesti kaikkiaan 28 menetelmää. Ne on jaettu seitsemään ryhmään: 1) tilinpitomalleihin, 2) yhteiskuntavastuuraportoinnin malleihin, 3) strategia- ja laatujohtamisen malleihin, 4) projektitoiminnan ja itsearvioinnin malleihin, 5) aluetalouksmalleihin, 6) yhteiskunnallisten sijoittajien malleihin sekä 7) sosiaali- ja terveysalan arviointimalleihin.

Selvityksessä eri menetelmiä on vertailtu sen mukaan, mikä on arvioinnin kohde, aihealue ja painopiste. Edelleen tuodaan esiin, mitä etuja ja haittoja menetelmässä on, sekä millaisia mittareita menetelmä käyttää. Vertailutaulukossa esitetään myös, onko menetelmä kompleksinen, voidaanko tuloksia vertailla muiden organisaatioiden tuloksiin, onko sidosryhmien mahdollista osallistua arviointiin ja mikä on arvioinnin lopputulos. Lisäksi taulukkoon on koottu myös linkkejä käyttöesimerkkeihin ja lisätietoon.

Tarinat valttikorttina

Yhdistyksille ehkä luontaisin, mutta ei kuitenkaan käytetyin keino vaikuttavuuden osoittamiseen, on vaikuttavuustarinoiden käyttö. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry:n pääsihteeri Aaro Harjun sanoin: ”Yhdistykset ovat täynnä tarinoita vaikuttavuudesta. Mikseivät ne päädy paperille?”. Selvityksessä ja koulutuksissa eräs tärkeä tavoite on antaa ideoita yhdistyksille siitä, miten vaikutusajattelu tehdään eläväksi tarinoita hyödyntämällä.

Vaikuttavuustarinat voivat olla juuri yhdistyksille kilpailuetu. Vaikuttavuustarinoiden kautta saadaan esiin niitä prosesseja, joiden kautta vaikutukset syntyvät. Prosessien kautta löytyy ymmärrystä vaikuttavuuden kannalta keskeisistä toimenpiteistä ja tekemisen tavoista. Tarinat auttavat myös miettimään, miten erilaisia vaikutuksia voitaisiin mitata.

Vaikuttavuustarinoita kannattaakin hyödyntää jo suunnitteluvaiheessa tavoitteita määriteltäessä, sillä ne kertovat millainen näkemys meillä on toimintamme vaikutuksista.

Hyödyt meille ja muille

Vaikuttavuuden arvioimisesta on monenlaisia hyötyjä yhdistykselle. Toiminnan ohjauksen kautta hyödyksi nousee palveluiden laadun paraneminen ja sen kautta myös vaikuttavuuden paraneminen. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisovaltuuden yhdistysten näkökulmasta kyseessä on kokonaisvaltaisen ja erityisesti sosiaalisen pääomaa lisäävän hyvinvoinnin edistäminen. Parhaimmillaan palvelujen käyttäjät pääsevät arviointiprosessin kautta osallistumaan palvelun laadun määrittelyyn ja palvelujen kehittämiseen.

KATJA PIKKARAINEN, OULUN TÄHTISIRKUS

Toinen yleinen hyöty vaikuttavuuden arvioinnista on se, että rahoittajille ja yhteistyötahoille voidaan kertoa ymmärrettävämmin toiminnasta. Ajatellaanpa ajatellaan vaikka tilannetta, jossa kyseessä on pärjääminen kilpailutuksessa. Voidaan myös ajatella, että erityisesti sosiaalisin kriteerein tehtävissä hankinnoissa yhdistykset ovat aatteellisen arvopohjansa ja paikalliseen yhteisöön sitoutumisensa vuoksi usein vahvoilla. Yhdistysten pitää kuitenkin pystyä todistamaan palvelujensa yhteiskunnallinen arvo. Myös siksi, että palveluista voidaan saada niiden arvoa vastaava hinta. Toisinpäin tätä voidaan käyttää, jos yhdistystä vaaditaan tuottamaan palveluita taloudellisesti tehokkaammin. Yhdistys voi hillitä näitä vaatimuksia osoittamalla, että juuri kuvatulla tavalla toteutetulla toiminnalla on yhteiskunnallista arvoa tuottavia myönteisiä vaikutuksia.

Vähemmän esillä ollut hyöty on työntekijöiden motivaation ja työviihtyvyyden paraneminen toiminnan tavoitteiden ja tarkoituksen kirkastuessa. Toiminnan ohjaus vaikuttavuuden kautta tarkoittaa myös tekemisen mielekkyyttä, helppoutta ja innostusta. Siihen liittyy yhteinen tekemisen tapa ja kaikkien organisaation osien ja jäsenten mukaan ottaminen.

Peruskysymykset

Kun palataan asiassa alkuun, niin tärkeintä on määritellä miksi ja ketä varten arviointia tehdään.

Kolmannen lähteen perusajatus vaikuttavuuden arvioinnista on, että sen kautta luodaan ymmärrystä miten vaikutusten suunnittelu ja arviointi edistää oppimista omasta toiminnasta.

Arviointityö itsessään on oppimisprosessi. Oppimisen kannalta on hyvä aloittaa rajaten ja yksinkertaisilla menetelmillä. Lopultakin oman toiminnan vaikuttavuuden synnyn hahmottaminen ja ymmärtäminen on huomattavasti tärkeämpää kuin se, minkälaisia arvioinnin menetelmiä tai työkaluja valitaan.

Kolmas lähde koordinoi opetus- ja kulttuuriministeriön ESR-kehittämisohjelmaa "Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisalojen kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tarjoajana 2007 – 2013". Kolmas lähde tukee, kouluttaa ja tuottaa tietoa sekä kannustaa kulttuuri-, liikunta- ja nuorisalojen yhdistyksiä tuottamaan lähipalveluita yhteistyössä kunnan tai yritysten kanssa.

Kolmannen lähteen julkaisut: <http://www.kolmaslahde.fi/tietoa>

- *Kolmannella lähteellä - Hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta* (2010)
- *Yhdistykset palvelemissa yhteiskuntaa - ja toteuttamassa itseään (Casebook)* (2012)
- *Yhdistykset toteuttamassa itseään - ja palvelemissa yhteiskuntaa (Handbook)* (2013)
- *Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus - caseja ja keinoja.* (2013)

ANTTI YRJÖNEN

VAIKUTTAVA SIRKUS -HANKE 2011 – 2014

Vaikuttava sirkus -hanke oli Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskuksen hallinnoima ESR-hanke, jonka päärahoittajina toimivat Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä hankkeessa mukana olleet sirkukset ja kunnat.

Hankkeen tavoitteena oli lisätä sirkusalan työllisyyttä parantamalla sirkusorganisaatioiden edellytyksiä toimia soveltavan ja sosiaalisen sirkuksen ammattilaisten työnantajina. Hankkeessa järjestettiin sirkusopetusta eri puolilla Suomea, lisättiin sirkusten ja kuntien välistä vuoropuhelua, järjestettiin työseminaareja sekä myytiin työhyvinvointipalveluita. Lisäksi hankkeessa kehitettiin sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimiseen käytettäviä menetelmiä.

Vaikuttava sirkus -hankkeeseen osallistuvat sirkukset:

Vaikuttava sirkus -hankkeeseen osallistuvat kunnat:

Hanke:

Kuvissa vasemmalta Katri Kekäläinen, Noora Honkanen, Piia Karkkola, Sofia-Charlotta Kakko

Vaikuttava sirkus -hanke

vaikuttavasirkus.fi

Tutkivan teatterityön keskus,
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö,
Tampereen yliopisto

Postiosoite:
33014 Tampereen yliopisto

Käyntiosoite:
Hämeenpuisto 28 D
33200 Tampere

t7.uta.fi